

WESP JEUGDZORG
Componistenlaan 55a
2215 SN VOORHOUT
T 0252-372053
F 0252-371152
E jeugdzorg@wespweb.nl
W www.wespweb.nl

November 2007

'Gewoon normaal tegen elkaar doen'

Herstelbijeenkomsten Echt Recht 2000-2006

Colofon

Titel:	'Gewoon normaal tegen elkaar doen' Herstelbijeenkomsten Echt Recht 2000-2006
Auteurs:	Fiet van Beek en Peter Gramberg
Medewerkers Stichting WESP:	Fiet van Beek, Mariël Floor, Peter Gramberg, Machteld Guijt, Rick van de Locht en Marcia van der Meer
Initiatiefnemers:	Stichting Eigen Kracht <i>Centrale</i> , te Zwolle en Stichting WESP (II) te Voorhout.
Met medewerking van en dank aan:	Jeanet Jansen, Jan van Lieshout, Rob van Pagée en de Echt Recht-coördinatoren die in 2000-2006 een Herstelbijeenkomst Echt Recht hebben voorbereid en afgerond.
Ontwerp omslag:	Laurien Stam, Zwolle
ISBN nummer:	978-90-367-3295-6 (boek) 978-90-367-3296-3 (digitale versie)

©2007 Stichting WESP (II)

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze rapportage mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stichting WESP (II).

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 jo. het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471, en art. 17 Auteurswet 1912, dient men de krachtens art. 17 lid 2 Auteurswet 1912 verschuldigde vergoeding vooraf met WESP BV overeen te komen en te voldoen. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze rapportage in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot Stichting WESP (II) te wenden.

No part of this report may be reproduced in any form, by print, photo-print, microfilm or any other means without written permission from Stichting WESP (II).

Inhoudsopgave

1. Opzet van het onderzoek.....	5
1.1. Inleiding	5
1.2. Doel	6
1.3. Onderzoeksvragen	6
1.4. Methode van onderzoek	6
1.5. Verloop van het onderzoek	8
1.6. Terminologie	9
2. Aanmeldingen	11
2.1. Inleiding	11
2.2. Aantal aanmeldingen	11
2.3. Aanmelders	12
2.4. Organisatie Echt Recht-coördinator	13
2.5. Beschrijving wandaad	14
2.6. Relatie dader/slachtoffer	15
2.7. Resultaat aanmelding	15
3. Geen Herstelbijeekomst Echt Recht	16
3.1. Inleiding	16
3.2. Aantal	16
3.3. Aanmelders	16
3.4. Organisatie Echt Recht-coördinator	17
3.5. Wandaad	18
3.6. Achtergrondkenmerken dader(s)	18
3.7. Achtergrondkenmerken slachtoffers	19
3.8. Relatie dader-slachtoffer	20
3.9. Reden niet doorgaan Herstelbijeekomst	20
4. De Herstelbijeekomst Echt Recht.....	22
4.1. Inleiding	22
4.2. Aantal	22
4.3. Aanmelders	22
4.4. Organisatie Echt Recht-coördinator	24
4.5. Wandaad	25
4.6. Achtergrondkenmerken dader(s)	26
4.7. Achtergrondkenmerken slachtoffers	27
4.8. Relatie dader-slachtoffer	28
4.9. Aanwezig en bij de Herstelbijeekomst Echt Recht	28
4.10 Afwezig	30
4.11 Duur Herstelbijeekomst Echt Recht	30
4.12 Resultaten Echt Recht-conferentie	30
4.13 Visie van de Echt Recht-coördinator	31
5. De herstelplannen	33
5.1. Inleiding	33
5.2. Inhoud	33
5.3. Voorbeelden van herstelplannen	34

6. Follow-up na drie maanden.....	38
6.1. Inleiding.....	38
6.2. Respondenten.....	38
6.3. Mate van uitvoering.....	38
7. Tevredenheid van de deelnemers	41
7.1. Inleiding.....	41
7.2. De respondenten.....	41
7.3. Verwachtingen	42
7.4. Inbreng van de deelnemers	43
7.5. Waardering Herstelbijeenkomst Echt Recht	44
7.6. Waardering Echt Recht-coördinator	45
8. Samenvatting en conclusies	47
8.1. Inleiding.....	47
8.2. Aanmeldingen	48
8.3. Resultaat en verloop van de Herstelbijeenkomst Echt Recht	48
8.3.1 Geen Herstelbijeenkomst Echt Recht.....	48
8.3.2 Wel een Herstelbijeenkomst Echt Recht	49
8.3.3 Vergelijking	50
8.4. Tevredenheid van de deelnemers	51
8.5. Inhoud van de herstelplannen	51
8.6. Follow-up na drie maanden	52
9. Aanbevelingen	53
Literatuurlijst	54

1. Opzet van het onderzoek

1.1 Inleiding

In de afgelopen jaren is de belangstelling voor het werken met op herstel gerichte modellen sterk toegenomen. Een van de voortrekkers daarin is de stichting Eigen Kracht *Centrale* die in 2000 met bureau WESP initiatiefnemer was van de introductie van de Herstelbijeekkomsten Echt Recht in Nederland, destijds nog Echt Recht-conferenties genoemd. De Nederlandse Herstelbijeekkomsten Echt Recht verlopen via het Real Justice model (Wachtel, 1997), gebaseerd op de ervaring van het International Institute for Restorative Practices (IIRP). Er wordt ondermeer mee gewerkt in de Verenigde Staten, Canada, Australië, Nieuw Zeeland, Hongarije, Zweden, het Verenigd Koninkrijk en Ierland. De Herstelbijeekkomst Echt Recht is geïnspireerd door het model van 'Family Group Conferencing', evenals de in Nederland gebruikte vormen Eigen Kracht-conferentie (Van Beek, 2007) en de wat minder bekende Leercirkel en Alle Hens-conferentie¹.

De Herstelbijeekkomst Echt Recht kan worden ingezet als een burger wordt benadeeld door een ander. De Herstelbijeekkomst Echt Recht kan zowel naast als in plaats van een strafrechtelijke afhandeling worden ingezet.

In een Herstelbijeekkomst Echt Recht worden mensen bij elkaar gebracht die eenzelfde gebeurtenis hebben meegemaakt maar vanuit een ander perspectief: dat van het slachtoffer en de dader. Maar niet alleen zij. Hun respectievelijke familie en vrienden kunnen ook meedoen. In feite iedereen die door de gebeurtenissen is geraakt. In Nederland worden er vooral Herstelbijeekkomsten Echt Recht gehouden als het om een minderjarige dader gaat. De bijeenkomst wordt ingezet om herstel te laten plaatsvinden. Een bijkomend pedagogisch doel voor de daders is het verminderen van kans op herhaling.

Dader en slachtoffer komen - op vrijwillige basis - bij elkaar onder leiding van een coördinator Echt Recht samen met hun beider steunnetwerk. In elkaars bijzijn uiten zij hun gedachten en gevoelens over het gebeurde en maken zij gezamenlijk een herstelplan. In een herstelplan staan afspraken en voornemens om de schade zoveel mogelijk te herstellen. Het plan wordt schriftelijk vastgelegd en ondertekend door de aanwezigen. (Eigen Kracht *Centrale*, 2004a, b, c; Handboek Echt Recht-conferenties, 2000b)

De Herstelbijeekkomsten Echt Recht worden voorbereid en volgens een vastgesteld script geleid door een coördinator Echt Recht. Deze personen zijn werkzaam bij organisaties als de politie, Raad voor de Kinderbescherming, HALT, scholen, bureaus Jeugdzorg (jeugdreclassering). Sinds de start in 2000 zijn er inmiddels meer dan 300 Echt Recht-coördinatoren opgeleid door de landelijk werkende Eigen Kracht *Centrale*. In meerdere provincies zijn er projecten (geweest) om de Herstelbijeekkomsten Echt Recht structureel in te bedden, zoals ondermeer bij de politie in Friesland, HALT Drenthe, Venray, Eindhoven, Nieuwe Perspectieven in Amsterdam, Slachtofferhulp Den Haag en de Raden voor Kinderbescherming in Zwolle, Almelo en Maastricht. Andere organisaties benutten de methode meer incidenteel.

¹ Zie: www.eigen-kracht.nl

Vanaf de start van de invoering in 2000 is een infrastructuur opgezet om informatie te verzamelen voor evaluatie-onderzoek. Na de (interne) publicatie over de ervaringen met eerste 35 Echt Recht-conferenties (Van Beek, 2002), werd hiervan ondermeer gebruik gemaakt door onderzoekers die meerdere vormen van herstelbemiddelingen onderzochten (Hokwerda, 2004; Steketee, ter Woerds, Moll en Boutellier, 2006).

Inmiddels is er zeven jaar ervaring opgedaan met Herstelbijeekomsten Echt Recht. Nog niet eerder zijn alle in die jaren verzamelde gegevens van de Herstelbijeekomsten Echt Recht geanalyseerd en beschreven. Voor de stichting Eigen Kracht *Centrale* zijn de resultaten van belang om de koers voor de komende jaren te kunnen bepalen. De Centrale wil de gegevens in de volle breedte benutten worden voor het overdenken en formuleren van herstelgericht beleid.

1.2 Doel

Het doel van het onderzoek is tweeledig. Het gaat enerzijds om het achterhalen van feitelijke gegevens van de aanmeldingen, aantallen herstelbijeekomsten Echt Recht, de gang van zaken tijdens de herstelbijeekomsten, het resultaat van de bijeenkomsten, de inhoud van de herstelplannen en de uitvoering van de plannen na drie maanden.

Anderzijds gaat het om het verkrijgen van inzicht in de mate en inhoud van de tevredenheid van de deelnemers aan de Herstelbijeekomst Echt Recht. Hoe waarderen daders, slachtoffers en hun beider netwerk de Herstelbijeekomst Echt Recht?

1.3 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen zijn:

- welke soort zaken worden aangemeld voor een Herstelbijeekomst Echt Recht?
- welke organisaties doen de aanmeldingen?
- hoe vaak leidt een aanmelding tot een Herstelbijeekomst Echt Recht?
- hoe is het verloop van de Herstelbijeekomst Echt Recht?
- wat is het resultaat van een Herstelbijeekomst Echt Recht; in hoeverre slagen deelnemers erin een herstelplan te maken?
- wat zijn de achtergrondkenmerken van de deelnemers?
- wat zijn de verwachtingen vooraf van de personen die deel hebben genomen aan een Herstelbijeekomst Echt Recht?
- hoe beleven en waarderen de deelnemers aan een Herstelbijeekomst Echt Recht de bijeenkomst?
- in hoeverre hebben de deelnemers zich kunnen uiten en mee kunnen werken aan een oplossing?
- wat is de inhoud van de herstelplannen?
- hoe is het na drie maanden met de uitvoering van de herstelplannen gesteld?

1.4 Methode van onderzoek

Onderzoek feitelijke gegevens

Het onderzoek naar de feitelijke gegevens heeft plaatsgevonden door analyse van schriftelijke bronnen. Er is gebruik gemaakt van voor dit onderzoek ontwikkelde registratieformulieren (zie bijlage 1 en 2), die door de Echt Recht-coördinatoren zijn ingevuld. Zij hebben hiertoe instructie ontvangen tijdens de opleiding tot Echt Recht-coördinator.

In deze vragenlijsten staan vragen over de aanmelder, de aanleiding tot de Herstelbijeekomst Echt Recht, de Herstelbijeekomst Echt Recht zelf, het aantal aanwezigen, het resultaat van de bijeenkomst en indien het niet tot een Herstelbijeekomst Echt Recht is gekomen, de reden hiervan.

Elke Echt Recht-coördinator die met een zaak gestart is, is gevraagd na afronding hiervan het registratieformulier in te vullen. In het registratieformulier staan zowel open als gesloten vragen. Om deze gegevens te kunnen verwerken is een analysekader ontwikkeld. Teneinde de voornamelijk rechte tellingen te kunnen maken zijn de meeste gegevens ingevoerd in Quatro Pro, Excel en een klein deel in SPSS. De antwoorden op de open vragen zijn deels gecategoriseerd en geteld, deels woordelijk uitgetypt en geanalyseerd.

Vanwege de waarborging van de privacy van de betrokkenen, is de Echt Recht-coördinatoren gevraagd niet de namen van de betrokkenen op te geven. Wel is hen verzocht kenbaar te maken in welke relatie de verschillende betrokkenen tot het kind staan.

Onderzoek tevredenheid

Het onderzoek naar de tevredenheid van de deelnemers heeft plaatsgevonden door analyse van een schriftelijke vragenlijst (zie bijlage 4). De vragenlijst bevat zowel gesloten als open vragen. Bij de gesloten vragen is naar een toelichting gevraagd. De deelnemers hebben de vragenlijst meteen na afloop van de Herstelbijeekomst Echt Recht gekregen. Zij konden de formulieren opsturen naar WESP of inleveren bij de Echt Recht-coördinator.

Vanwege de waarborging van hun privacy, is de deelnemers niet gevraagd hun personalia op te geven. Wel is hen verzocht kenbaar te maken in welke relatie zij staan tot de dader of het slachtoffer voor wie de Herstelbijeekomst Echt Recht is gehouden. Andere achtergrondkenmerken zijn niet gevraagd om herkenbaarheid te voorkomen en te bevorderen dat de deelnemers zich vrij zouden voelen om hun eigen mening te geven.

De data zijn ingevoerd in Quatro Pro en Excel. Van de antwoorden op de gesloten vragen zijn rechte tellingen gemaakt. In een aantal gevallen is het gemiddelde rapportcijfer berekend en wordt de spreiding rondom dit gemiddelde aangegeven. De antwoorden op de open vragen zijn woordelijk uitgetypt en vervolgens geanalyseerd. Per vraag zijn de antwoorden geclassificeerd. Ten slotte zijn per onderwerp enkele typerende en aansprekende opmerkingen geselecteerd.

Onderzoek inhoud plannen

Er is de Echt Recht-coördinatoren gevraagd met het registratieformulier van de Herstelbijeekomst Echt Recht het herstelplan (indien aanwezig) mee te sturen. Deze plannen zijn vervolgens geanalyseerd. Het aantal afspraken en intenties zijn geteld, gecategoriseerd en ingevoerd in Quatro Pro en Excel.

Onderzoek follow-up na drie maanden

Om zicht te krijgen op de uitvoering van het herstelplan, is het formulier 'Registratie Follow-up herstelbijeekomst Echt Recht' ontwikkeld (zie bijlage 3). Dit formulier diende drie maanden na de Herstelbijeekomst Echt Recht ingevuld te worden door de Echt Recht-coördinator, nadat hij of zij telefonisch contact gehad had met een deel van de aanwezigen op de Herstelbijeekomst Echt Recht. Bedoeling was dat er met minstens één vertegenwoordiger van de dader- én de slachtofferkant contact werd opgenomen. Er zijn zowel open als gesloten vragen gesteld. De data zijn gecategoriseerd, ingevoerd in Quatro Pro en Excel, geteld en geanalyseerd.

1.5 Verloop van het onderzoek

Algemeen

De onderzoeksperiode beslaat de jaren 2000 tot en met 2006. Aanvankelijk lag het in de bedoeling de gegevens na drie jaar te analyseren, maar door het uitblijven van financiering was dit uiteindelijk pas mogelijk in 2007. Ondertussen is de dataverzameling doorgegaan. Om anderen de gelegenheid te geven gebruik te maken van de voor onderzoek opgezette infrastructuur heeft er in 2001/2002 afstemming van de vragenlijsten plaatsgevonden met promovenda Hokwerda en in 2004/2005 met het Verweij Jonker Instituut. Zij hebben de door WESP ontwikkelde vragenlijsten opgenomen in hun vragenlijsten, zodat voorkomen werd dat de Echt Recht-coördinatoren meerdere malen vragenlijsten over dezelfde zaak moesten invullen. Het Verweij Jonker Instituut heeft de vragen over 'rapportcijfers' niet opgenomen; hierdoor is de respons bij deze vragen kleiner dan bij andere vragen.

Alle Echt Recht-coördinatoren hebben in hun opleiding tot coördinator kennigemaakt met de registratieformulieren. Met hen wordt overeengekomen dat zij zullen bijdragen aan het onderzoek door de gegevens van de zaken waarin zij bemiddelen aan te leveren. Met de trainingsmap van de opleiding tot Echt Recht-coördinator, hebben de deelnemers alle formulieren voor het onderzoek ontvangen. Zij hebben deze originelen naar behoefte gekopieerd.

Doordat de Eigen Kracht *Centrale* niet het aanmeldpunt voor een Herstelbijeenkomst Echt Recht is, is niet precies bekend hoeveel Herstelbijeenkomsten Echt Recht er in de afgelopen jaren zijn gehouden. Uit contacten van de *Centrale* met Echt Recht-coördinatoren blijkt dat het er meer zijn dan uit de ontvangen registratie blijkt. De *Centrale* schat dat van ongeveer 2/3 van de aanmeldingen de registratieformulieren zijn ingezonden. Als dat juist is zouden er in 7 jaar circa 800 aanmeldingen zijn gedaan.

De organisaties en personen die wel hebben meegewerkt aan de registratie, hebben dit vrijwel allemaal gedurende de hele onderzoeksperiode gedaan. Zij stuurden zowel de gegevens over zaken die tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht hebben geleid als over de zaken waarbij het niet tot een conferentie kwam. Hun bereidheid om mee te werken bleef in de jaren 2000-2005 constant. Alleen in 2006, het laatste jaar van de onderzoeksperiode, leek de motivatie te verminderen. Het aantal ingestuurde formulieren liep in dat jaar terug. Vermoedelijk heeft dit te maken met het feit dat de onderzoeksrapportage uitbleef.

Onderzoek feitelijke gegevens

Voor het onderzoek naar de feitelijke gegevens van de Herstelbijeenkomsten Echt Recht hebben de Echt Recht-coördinatoren de formulieren 'Registratie gegevens over de herstelbijeenkomst Echt Recht' en 'Registratie herstelbijeenkomst Echt Recht: non-respons' ingevuld. Er zijn in totaal 542 formulieren ontvangen: 329 over zaken die tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht hebben geleid en 213 formulieren over zaken die niet tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht hebben geleid. Naar schatting is dat 2/3 van het totaal aantal aanmeldingen dat er in de onderzoeksperiode is gedaan.

Onderzoek tevredenheid

De vragenlijsten over de tevredenheid zijn door de Echt Recht-coördinator uitgereikt aan de deelnemers van de Herstelbijeenkomst Echt Recht. Dit is meteen na afloop gebeurd. In circa driekwart van de zaken hebben de deelnemers de formulieren meteen ingevuld en zijn zij door de Echt Recht-coördinator verzameld en opgestuurd. In ongeveer een kwart van de zaken hebben de deelnemers het tevredenheidsformulier mee naar huis genomen en zelf opgestuurd naar WESP.

In verband met de andere wijze van registeren door het Verweij Jonker Instituut is de tevredenheid van 56 zaken buiten beschouwing gelaten. De verzamelde gegevens hebben betrekking op de 273 zaken.

In deze 273 zaken waren er 2199 deelnemers. Niet al deze deelnemers hebben een tevredenheidsformulier ontvangen. Uit de respons blijkt dat het formulier soms door twee mensen samen (bijvoorbeeld een echtpaar) is ingevuld. Om de respons te berekenen gaan we er echter vanuit dat alle deelnemers een tevredenheidsformulier hebben ontvangen. Er zijn 1052 tevredenheidsformulieren geretourneerd naar de onderzoekers. Dat betekent dat de respons 48% is. Om representatief te zijn moet het responspercentage boven de 40% liggen. Dit is het geval. Daarbij komt dat het getal (meer dan 1000) groot genoeg is om betrouwbare uitspraken te kunnen doen.

Onderzoek inhoud plannen

Uit het onderzoek naar feitelijke gegevens blijkt dat er 288 Herstelbijeenvakomen Echt Recht met een schriftelijk plan zijn afgesloten. Van 201 van deze zaken hebben Echt Recht-coördinatoren het herstelplan naar de onderzoekers gestuurd. Dat is 70%.

Onderzoek follow-up na drie maanden

Het is de bedoeling dat de Echt Recht-coördinatoren na drie maanden contact op zouden nemen met minimaal de dader en het slachtoffer of een vertegenwoordiger uit hun netwerk. Deze follow-up gesprekken zijn bedoeld voor onderzoeksdoeleinden en niet om de betrokkenen nog verder te ondersteunen of te adviseren. Ze zijn dus niet in het kader van nazorg. Idee is immers dat de Herstelbijeenvakomst Echt Recht een eenmalige gebeurtenis is. Dit gegeven heeft ertoe geleid dat het follow-up formulier minder vaak is ingevuld dan de andere formulieren. Van de 329 Herstelbijeenvakomst Echt Recht zijn in totaal 120 follow-up formulieren ontvangen. Dat is een respons van 37%. In de eerste drie jaren van het project was de respons een stuk hoger (2000/2001: 77%, 2002: 67%). Dit kwam mede doordat een stagiaire de Echt Recht-coördinatoren heeft nagebeld over de follow-up. Toen dit niet meer gebeurde liep de respons terug met een dieptepunt in 2006 van 12%.

Andere zaken die van invloed zijn geweest op de (lagere) respons zijn goed weergegeven in het rapport van het Verweij Jonker Instituut: 'De meeste bemiddelaars vragen zich af of een dergelijke nazorg wel een onderdeel is van de Echt Recht methodiek. Er bestaat veel weerstand om deze gesprekken te voeren, het kost bovendien veel tijd. De deelnemers, vooral de jonge daders en slachtoffers, vinden het niet prettig om na drie maanden hierover opnieuw benaderd te worden.' (Steketee e.a., 2006).

De respons is weliswaar minder dan bij de onderdelen, maar het gaat nog altijd om 120 zaken waarvan bekend is in hoeverre het herstelplan is uitgevoerd. Dat is voldoende om conclusies te kunnen trekken en de trend vast te stellen.

1.6 Terminologie

Voor een goed begrip volgt hieronder een beknopte beschrijving van in deze rapportage gebruikte begrippen.

Aanmelder:

Medewerker van een organisatie die het eerst contact opneemt met de Echt Recht-coördinator om de mogelijkheid van een Herstelbijeenvakomst Echt Recht te bespreken.

Dader:

Iemand die een of meerdere personen dupeert.

Echt Recht-coördinator:

Door de Eigen Kracht *Centrale* opgeleide en gecertificeerde begeleider van de Herstelbijeekomsten Echt Recht. Echt Recht-coördinatoren zijn doorgaans niet werkzaam bij de Eigen Kracht *Centrale* maar in dienst bij instellingen in de jeugdzorg, het onderwijs of een andere dader- of slachtoffer gerelateerde organisatie.

Eigen Kracht *Centrale*:

Landelijke stichting die de invoering van Herstelbijeekomsten Echt Recht entameert en ondersteunt. De Eigen-kracht *Centrale* verzorgt ondermeer de opleiding van De Echt Recht-coördinatoren.

Familie en sociaal netwerk:

Directe en verder afstaande bloedverwanten en andere voor hen belangrijke personen. Denk aan familieleden, burens en vrienden.

Fasen van een Herstelbijeekomst Echt Recht:

Fase 1: Introductie, voorstellen, vaststellen spelregels.

Fase 2: Uiten van gevoelens en gedachten over het gebeurde.

Fase 3: Maken van een herstelplan.

Fase 4: Informele afsluiting en ondertekening van het herstelplan.

Herstelbijeekomst Echt Recht:

Wordt ook wel Echt Recht-conferentie genoemd. Bijeenkomst waarin de dader(s) en slachtoffer(s) die betrokken waren bij een incident of gebeurtenis bij elkaar komen met leden van hun respectievelijke familie en sociaal netwerk. Doel van de bijeenkomst is om de schade te herstellen voor zover dat nog mogelijk is. De bijeenkomst wordt voorbereid en geleid door een Echt Recht-coördinator. De bijeenkomst verloopt volgens een aantal in een script vastgestelde fasen en stappen.

Herstelplan:

Schriftelijk document waarin het resultaat van de Herstelbijeekomst Echt Recht wordt vastgelegd. Het herstelplan bevat afspraken en voornemens die tijdens de Herstelbijeekomst Echt Recht zijn geformuleerd. Het wordt in de vierde fase van de herstelbijeekomst ondertekend door de aanwezigen.

Slachtoffer:

Iemand die gedupeerd is door het gedrag van een of meerdere anderen. Ook wel benadeelde genoemd.

Wandaad (wangedrag):

Gedrag waarmee een persoon (dader) een ander (slachtoffer) heeft gedupeerd. Het kan gaan om een overtreding of misdrijf, maar ook om een incident waarbij niet-wettelijk bepaalde grenzen zijn overschreden.

2 Aanmeldingen

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek spreken we van een aanmelding als een Echt Recht-coördinator met de zaak begonnen is, dat wil zeggen als er sprake is van een contact met een van de direct betrokkenen (dader, slachtoffer of leden van hun respectievelijke netwerk). Dat kan een eenmalig telefonisch contact zijn, maar ook het hele traject beslaan van voorbereiding en herstelbijeenkomst. Als de Echt Recht-coördinator alleen om informatie gevraagd is over de mogelijkheden van een Herstelbijeenkomst Echt Recht wordt dus niet van een aanmelding gesproken.

De aanmeldingen voor een Herstelbijeenkomst Echt Recht vinden plaats bij een van de organisaties in de lande die gecertificeerde Echt Recht-coördinatoren in dienst heeft. Ze komen dus niet bij de Eigen Kracht *Centrale* binnen. Er zijn in vrijwel het hele land Echt Recht-coördinatoren beschikbaar.

2.2 Aantal aanmeldingen

Er zijn in de onderzoeksperiode 542 aanmeldingen gedaan, dat is gemiddeld 77 per jaar.

Jaar	Aantal
2000	26
2001	33
2002	86
2003	52
2004	107
2005	163
2006	75
<i>Totaal</i>	542

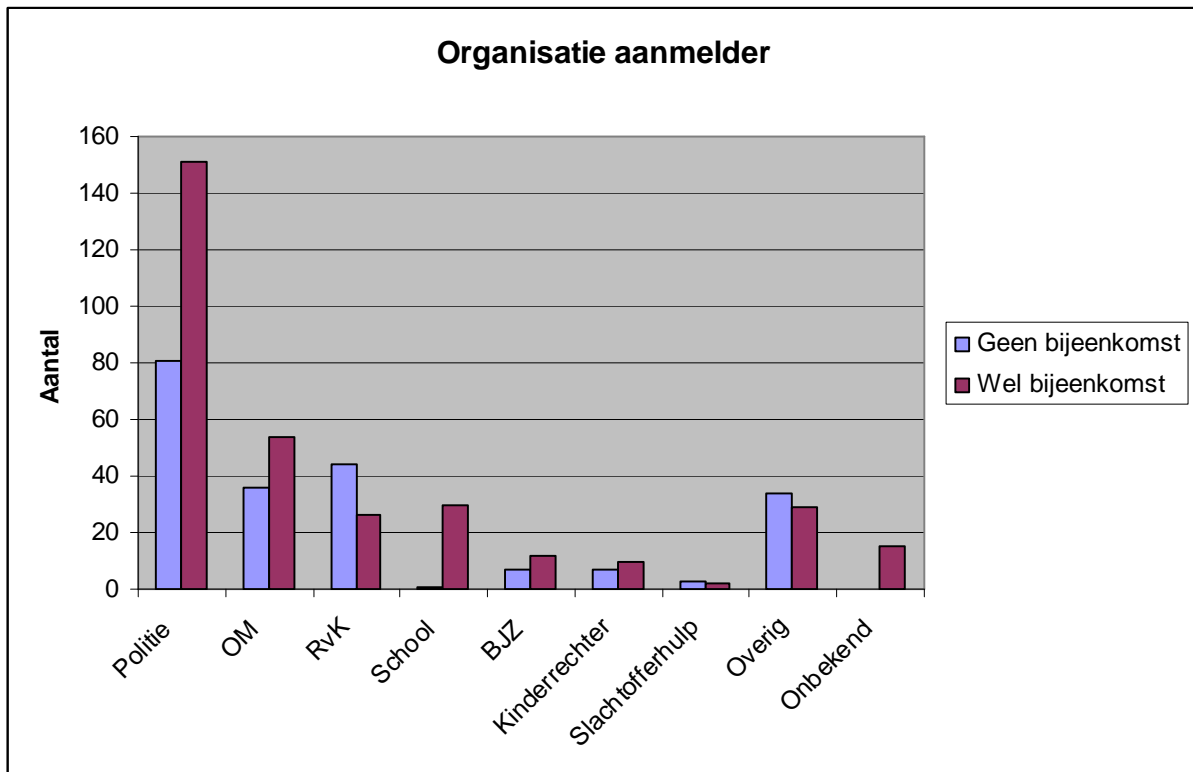
2.3 Aanmelders

De meeste aanmeldingen (verwijzingen) voor een Herstelbijeenkomscht Echt Recht zijn gedaan in de provincies Friesland en Drenthe. In Zeeland en Flevoland werden in het geheel geen aanmeldingen voor een Herstelbijeenkomscht Echt Recht gedaan.

Provincie	Aantal aanmeldingen
Groningen	7
Friesland	100
Drenthe	131
Overijssel	63
Flevoland	-
Gelderland	17
Utrecht	21
Noord-Holland	73
Zuid-Holland	66
Zeeland	-
Noord-Brabant	13
Limburg	23
België	2
Onbekend	26
<i>Totaal</i>	542

De aanmelders zijn professionals die werkzaam zijn bij een organisatie. De meesten werken bij de politie, het openbaar ministerie of de Raad voor de Kinderbescherming.

Organisatie aanmelder	Aantal
Politie	232
Openbaar Ministerie	90
Raad voor de Kinderbescherming	70
School	31
Bureau jeugdzorg (incl. jeugdreclassering)	19
Kinderrechter	17
Slachtofferhulp	5
Overig	63
Onbekend	15
<i>Totaal</i>	542

Opvallend is het grote aantal meldingen vanuit het onderwijs en politie die wel tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht leiden. Zie ook hoofdstuk 4.

2.4 Organisatie Echt Recht-coördinator

De organisaties waar de melding is gedaan, zijn de organisaties waar de Echt Recht-coördinatoren werkzaam zijn. Van 412 zaken is bekend waar de Echt Recht-coördinator werkt. Hieruit blijkt dat coördinatoren van HALT, bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming de meeste Herstelbijeenkomsten Echt Recht hebben uitgevoerd.

Organisatie Echt Recht-coördinator	Aantal
HALT	128
Bureau Jeugdzorg (incl. jeugdreclassering)	124
Raad voor de Kinderbescherming	52
Politie	33
School	23
Overig	52
<i>Totaal</i>	412

2.5 Beschrijving wandaad

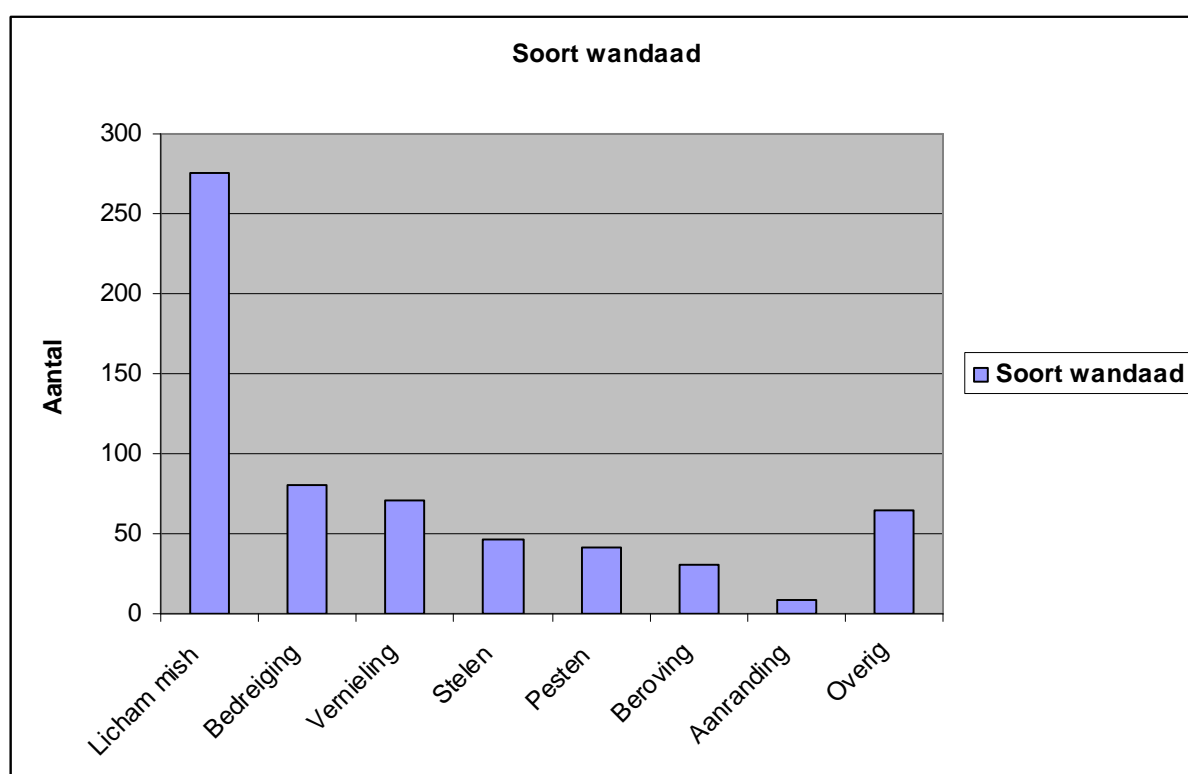
Aanleiding tot een aanmelding voor een Herstelbijeenkomscht Echt Recht is een incident of wandaad. Dat kan een misdrijf of overtreding zijn, maar ook een niet-wettelijk omschreven wangedrag.

Van 14 zaken is niet bekend wat de wandaad is. Er zijn meerdere wandaden per incident mogelijk, daardoor is het aantal wandaden hoger dan het aantal zaken (n=528); het gemiddelde is 1,2 wandaad per aanmelding.

In de meeste zaken die zijn aangemeld is er sprake van lichamelijke mishandeling.

Ook bedreiging/intimidatie en vernieling/vandalisme komen vaak voor, evenals pesten (ook op internet) en stelen. Bij aanranding of incest wordt zelden een Herstelbijeenkomscht Echt Recht gevraagd.

Wandaad	Aantal	Percentage
Lichamelijke mishandeling	276	45%
Bedreiging/intimidatie	81	13%
Vernieling/vandalisme	71	12%
Stelen	46	7%
Pesten	42	7%
Beroving	30	5%
Aanranding/incest	9	1%
Overig	65	10%
<i>Totaal</i>	620	100%

2.6 Relatie dader/slachtoffer

In 67% van de meldingen kenden dader en slachtoffer elkaar al voor het incident. Zij kennen elkaar van school, uit de buurt of het dorp, van het uitgaan of via via.

2.7 Resultaat aanmelding

Het aantal meldingen dat tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht leidt varieert sterk, van 50% in de jaren 2000 en 2005 tot 83% in 2003. Over de gehele onderzoeksperiode leidt 61% tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht (n=542). Bij de overige 213 zaken (39%) kwam het niet tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht. Meer gegevens over deze zaken staan beschreven in de hoofdstukken 3 en 4.

Jaar	Totaal	Geen Herstelbijeenkomst	Percentage	Wel Herstelbijeenkomst	Percentage
2000	26	13	50%	13	50%
2001	33	12	36%	21	64%
2002	86	34	40%	52	60%
2003	52	9	17%	43	83%
2004	107	38	36%	69	64%
2005	163	82	50%	81	50%
2006	75	25	33%	50	67%
<i>Totaal</i>	542	213	262%	329	438%

3 Geen Herstelbijeekomst Echt Recht

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaat het over de zaken die zijn aangemeld voor een Herstelbijeekomst Echt Recht, maar waarbij het niet tot een bijeekomst is gekomen. Dit is in 39% van de aanmeldingen het geval.

3.2 Aantal

In de onderzoeksperiode hebben 213 aanmeldingen niet tot een Herstelbijeekomst Echt Recht geleid.

Jaar	Aantal
2000	13
2001	12
2002	34
2003	9
2004	38
2005	82
2006	25
<i>Totaal</i>	213

3.3 Aanmelders

Er zijn 213 zaken waarin geen Herstelbijeekomst Echt Recht heeft plaatsgevonden. In onderstaande tabel staat het aantal zaken dat per provincie niet is doorggegaan afgezet tegen het totaal aantal zaken in die provincie.

Provincie	Aantal	Aandeel geen herstelbijeekomst
Groningen	1 van de 7	14%
Friesland	52 van de 100	52%
Drenthe	52 van de 131	40%
Overijssel	36 van de 63	57%
Gelderland	4 van de 17	24%
Utrecht	8 van de 21	38%
Noord-Holland	24 van de 73	33%
Zuid-Holland	15 van de 66	23%
Noord-Brabant	0 van de 13	0%
Limburg	5 van de 23	28%
België	0 van de 2	0%
Onbekend	16 van de 26	62%
Totaal	213 van de 542	371%

In de provincies Zuid-Holland en in mindere mate Noord-Holland leiden relatief veel aanmeldingen tot een Herstelbijeenkomscht Echt Recht. In Drenthe, Friesland en Overijssel worden weliswaar veel bijeenkomsten gehouden, maar gaan er ook veel niet door. In de overige provincies is het aantal te klein om een trend te kunnen vaststellen.

De meeste aanmelders van zaken die niet tot een Herstelbijeenkomscht Echt Recht hebben geleid, zijn werkzaam bij de politie (38%), de Raad voor de Kinderbescherming (21%) en het Openbaar Ministerie (17%).

Organisatie aanmelder	Aantal
Politie	81
Raad voor de Kinderbescherming	44
Openbaar Ministerie	36
Bureau Jeugdzorg (incl. jeugdreclassering)	7
Kinderrechter	7
Slachtofferhulp	3
School	1
Overig	34
Onbekend	-
<i>Totaal</i>	213

3.4 Organisatie Echt Recht-coördinator

De coördinatoren die de voorbereidingen gestart zijn van zaken die niet tot een Herstelbijeenkomscht Echt Recht zouden leiden, werken voornamelijk bij bureaus Jeugdzorg, de Raad voor de Kinderbescherming en HALT.

Organisatie Echt Recht-coördinator	Geen Herstelbijeenkomscht
Bureau Jeugdzorg (incl. jeugdreclassering)	44
Raad voor de Kinderbescherming	32
HALT	29
Politie	13
School	4
Overig	17
<i>Totaal</i>	139

3.5 Wandaad

Aanleiding tot een aanmelding voor een Herstelbijeenkomst Echt Recht is een incident of wandaad. Dat kan een misdrijf of overtreding zijn, maar ook een niet-wettelijk omschreven wangedrag.

Van 6 zaken die niet tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht hebben geleid is niet bekend wat de wandaad is. Er zijn meerdere wandaden per incident mogelijk, daardoor is het aantal wandaden hoger dan het aantal zaken (n=213); het gemiddelde is 1,1 wandaad per aanmelding.

In de meeste zaken die zijn aangemeld is er sprake van lichamelijke mishandeling (47%). Op afstand gevolgd door bedreiging/intimidatie (15%) en vernieling/vandalisme (9%).

Wandaad	Aantal
Lichamelijke mishandeling	110
Bedreiging/intimidatie	36
Vernieling/vandalisme	22
Beroving	14
Pesten	14
Stelen	19
Aanranding/incest	3
Overig	17
<i>Totaal</i>	235

3.6 Achtergrondkenmerken dader(s)

Bij de 213 zaken die niet tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht hebben geleid, zijn in totaal 385 daders betrokken; dat is gemiddeld 1,8 dader per zaak.

Van 20 daders is het geslacht bij de onderzoekers niet bekend. Van de overige daders is 75% man, 25% vrouw.

Geslacht	Aantal
Jongen/man	272
Meisje/vrouw	93
<i>Totaal</i>	365

Van 15 daders is de leeftijd niet bekend. Van de overige daders (n=370) is het merendeel (87%) in de leeftijd van 13-18 jaar.

Leeftijd	Aantal
5-12 jaar	19
13-18 jaar	322
>18 jaar	29
<i>Totaal</i>	370

Van 49 daders is de etniciteit niet bekend. Van de overige daders (n=336) is het merendeel (77%) van Nederlandse komaf. De rest heeft minimaal een ouder die niet in Nederland geboren is. Meest voorkomende niet-Nederlandse etniciteiten zijn Marokkaans (5%) en Turks (4%).

Etniciteit	Aantal
Nederlands	258
Marokkaans	16
Turks	14
Antilliaans	6
Overig	42
Totaal	336

Voorbeelden van overig zijn: Angolees, Chinees, Engels, Egyptisch, Iranees, Angolees, Pools, Surinaams.

3.7 Achtergrondkenmerken slachtoffers

Bij de 213 zaken die niet tot een Herstelbijeenkomscht Echt Recht hebben geleid, zijn in totaal 265 slachtoffers betrokken; dat is gemiddeld 1,2 per zaak.

Van 29 slachtoffers is het geslacht niet bij de onderzoekers bekend. Van de overige slachtoffers is 62% man, 38% vrouw.

Geslacht	Aantal
Jongen/man	146
Meisje/vrouw	90
<i>Totaal</i>	236

Van 72 slachtoffers is de leeftijd niet bekend. Van de overige slachtoffers (n=193) is het merendeel (60%) in de leeftijd van 13-18 jaar.

Leeftijd	Aantal
0-12 jaar	15
13-18 jaar	116
19-25 jaar	17
26-40 jaar	11
41-60 jaar	23
> 60 jaar	11
<i>Totaal</i>	193

Van 91 slachtoffers is de etniciteit niet bekend. Van de overige slachtoffers (n=174) is het merendeel (87%) van Nederlandse komaf. De meest voorkomende niet-Nederlandse etniciteit is Marokkaans (5%).

Etniciteit	Aantal
Nederlands	152
Marokkaans	8
Turks	4
Overig	10
<i>Totaal</i>	174

3.8 Relatie dader-slachtoffer

In 60% van de aangemeldingen (n=213) kenden dader en slachtoffer elkaar al voor het incident. Zij kennen elkaar van school, uit de buurt of het dorp, van het uitgaan of via via.

3.9 Reden niet doorgaan Herstelbijeekomst

Aan de coördinator Echt Recht is gevraagd waarom de Herstelbijeekomst Echt Recht niet heeft plaatsgevonden. Op deze vraag waren meerdere antwoorden mogelijk.

Reden	Aantal	Percentage
Slachtoffer wilde niet	103	34%
Dader wilde niet	58	19%
Netwerk slachtoffer wilde niet	45	15%
Op een andere manier opgelost	40	13%
Netwerk dader wilde niet	24	8%
Te lang geleden	18	6%
Instanties wilden niet	3	1%
Anders	16	5%
<i>Totaal</i>	307	101%

In de meeste gevallen (49%) dat de herstelbijeekomst niet kon doorgaan, komt dit door de wens van het slachtoffer en/of zijn sociale netwerk. De redenen hiervoor zijn zowel negatief als positief. Men is bijvoorbeeld bang voor represailles of voor een verdere escalatie van het conflict. Of de gebeurtenis is voldoende verwerkt en men heeft er geen behoefte aan de zaak weer op te rakelen. Soms is het leed alweer geleden, het contact weer normaal en heeft een conferentie niet zoveel zin meer volgens betrokkenen. In een enkel geval is het sociaal netwerk van de dader te klein om een zinvolle conferentie te beleggen.

Ter toelichting enkele citaten uit de antwoorden van Echt Recht-coördinatoren op de vraag waarom het niet tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht is gekomen.

'Slachtoffer wil graag een Echt Recht-conferentie, want hij wil van onderbuikgevoel af als hij de dader tegenkomt. Ouders en schoolmentor erg enthousiast. Aanvankelijk is de dader ook welwillend, omdat hij van zichzelf niet snapt dat hij deze daad heeft kunnen plegen. Een Echt Recht-conferentie afgesproken, maar de dader heeft uiteindelijk afgezegd. De ouders van de dader willen hem alsnog door laten gaan. De dader geeft aan dat er vrienden bij moeten zijn, want die kunnen aangeven dat het slachtoffer ook treiterde en dat de schorsing van de dader van school niet klopte. Dader lijkt de mening van zijn vrienden ten berde te brengen om eigen gedrag goed te praten.'

'Uiteindelijk, na veel gesprekken en de mogelijkheid één vriend mee te laten gaan naar de herstelbijeenkomst, blijft de dader afhouden. Daarbij komt dat slachtoffer en dader elkaar weer tegengekomen zijn en toen 'was er niets gebeurd'.'

'Slachtoffer heeft zelf ook aandeel in vechtpartij en bedreiging. Dader zegt dat het thema voor hem niet meer speelt.'

'Dader was dronken op moment dat hij bedreigde. Toen hij nuchter was en hoorde wat hij gedaan had, heeft hij het slachtoffer meteen opgezocht om excuses aan te bieden.'

'Dader is erg geschrokken van zijn actie en heeft gezegd nooit meer een wapen aan te zullen raken.'

'Zowel de dader als het slachtoffer hebben beloofd elkaar met rust te laten.'

'Men is bang voor escalaties tussen groepen en wraakacties.'

'De slachtoffers hadden angst om daders te leren kennen (daders waren gemaskerd) en tegen te komen in de woonplaats waar daders en slachtoffers wonen.'

4 De Herstelbijeekomst Echt Recht

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaat het over de zaken waarbij er een Herstelbijeekomst Echt Recht heeft plaatsgevonden. Dat is in 61% van de aanmeldingen het geval (n=329).

Eerst wordt een aantal gegevens over de aanmelding, de wandaad en de daders en slachtoffers beschreven. Daarna gaan we in op de herstelbijeekomst zelf en komen respectievelijk aan de orde: het aantal aan- en afwezigen, de duur, het resultaat en de visie van de Echt Recht-coördinator op de bijeekomst.

4.2 Aantal

In de onderzoeksperiode hebben 329 aanmeldingen tot een Herstelbijeekomst Echt Recht geleid.

Jaar	Aantal
2000	13
2001	21
2002	52
2003	43
2004	69
2005	81
2006	50
<i>Totaal</i>	329

4.3 Aanmelders

Er zijn 329 zaken waar bij er een Herstelbijeekomst Echt Recht heeft plaatsgevonden. In onderstaande tabel staat het aantal zaken dat per provincie is doorgegaan afgezet tegen het aantal zaken in die provincie.

Provincie	Aandeel wel bijeenkomst	Percentage
Groningen	6 van de 7	86%
Friesland	48 van de 100	48%
Drenthe	79 van de 131	60%
Overijssel	27 van de 63	43%
Gelderland	13 van de 17	76%
Utrecht	13 van de 21	62%
Noord-Holland	49 van de 73	67%
Zuid-Holland	51 van de 66	77%
Noord-Brabant	13 van de 13	100%
Limburg	18 van de 23	72%
België	2 van de 2	100%
Onbekend	10 van de 26	38%
<i>Totaal</i>	329	829%

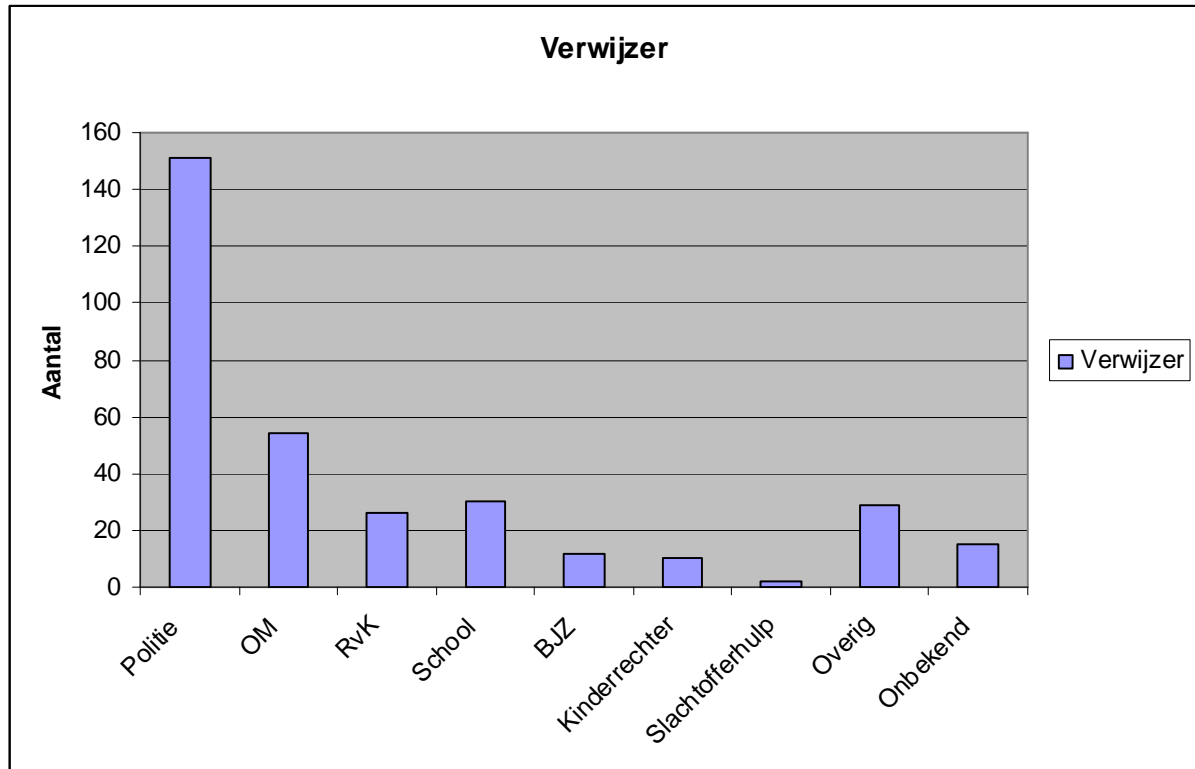
Zoals eerder gezegd in paragraaf 3.3 zijn er in Zuid-Holland en Noord-Holland relatief veel aanmeldingen die tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht hebben geleid. In Drenthe, Friesland en Overijssel worden wel veel bijeenkomsten gehouden maar gaan er relatief ook veel niet door. In de overige provincies is het aantal te klein om een trend te kunnen vaststellen.

Van 15 zaken is niet bekend wie de verwijzer is. Van de zaken waarvan dat wel bekend is, zijn de meeste aanmelders van zaken die tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht hebben geleid werkzaam bij de politie (48%) en het Openbaar Ministerie (17%).

Organisatie aanmelder	Aantal
Politie	151
Openbaar Ministerie	54
School	30
Raad voor de Kinderbescherming	26
Bureau Jeugdzorg (incl. jeugdreclassering)	12
Kinderrechter	10
Slachtofferhulp	2
Overig	29
<i>Totaal</i>	314

De politie is bijna in de helft van de zaken de verwijzende instantie. Zowel het aandeel van de politie als dat van het Openbaar Ministerie is in de loop der jaren toegenomen. In 2000-2001 was het aandeel van het Openbaar Ministerie ongeveer 5%, in de periode 2003-2006 bijna 20%.

Hoewel de coördinator vaak werkzaam is bij bureau Jeugdzorg (zie paragraaf 4.3), verwijst deze instantie zelf nauwelijks. Het aantal verwijzingen van Slachtofferhulp is nog geringer. Opvallend is dat er 30 Herstelbijeenvakomsten Echt Recht op scholen zijn gehouden, terwijl er slechts 31 aanmeldingen vanuit scholen zijn gedaan.

4.4 Organisatie Echt Recht-coördinator

De coördinatoren van zaken die tot een Herstelbijeenvakomst Echt Recht hebben geleid werken voornamelijk bij HALT en bureau Jeugdzorg.

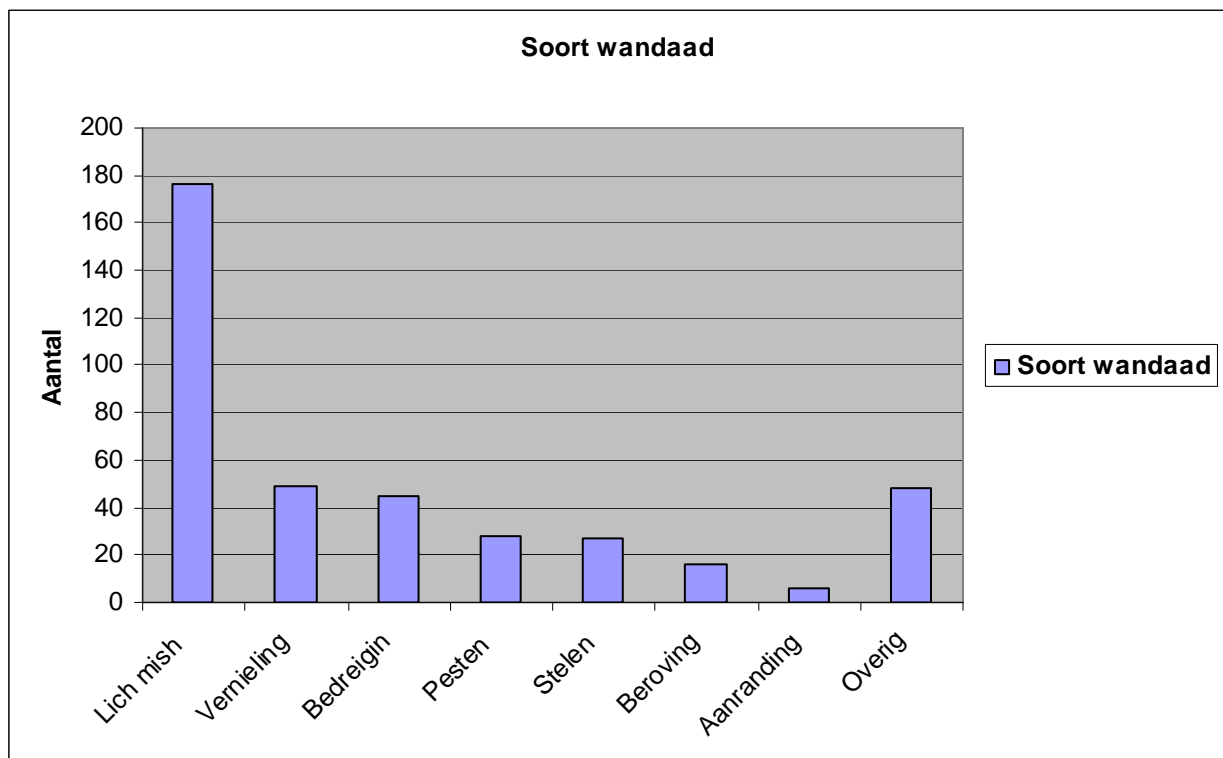
Organisatie Echt Recht-coördinator	Aantal
HALT	99
Bureau Jeugdzorg (incl. jeugdreclassering)	80
Raad voor de Kinderbescherming	20
Politie	20
School	19
Overig	35
<i>Totaal</i>	<i>273</i>

4.5 Wandaad

Ontoelaatbaar gedrag is de aanleiding tot een Herstelbijeenkomscht Echt Recht. Het kan om een misdrijf of overtreding gaan, maar hoeft niet per se. Van 8 zaken is niet bekend wat de wandaad inhoudt. Er zijn meerdere wandaden per incident mogelijk, daardoor is het aantal wandaden hoger dan het aantal zaken (n=321). Van de Herstelbijeenkomscht Echt Recht waarvan de wandaad bekend is, ging het om 395 wandaden. Dat is gemiddeld 1,2 per Herstelbijeenkomscht. Bij de meeste zaken ging het om 1 wandaad, bij 56 om 2 en in 5 gevallen om 3 wandaden. In bijna de helft van de gevallen is fysiek geweld gebruikt. Ook bedreigingen en vernieling komen geregeld voor.

Wandaad	Aantal	Percentage
Lichamelijke mishandeling	176	45%
Vernieling/vandalisme	49	12%
Bedreiging/intimidatie	45	11%
Pesten	28	7%
Stelen	27	7%
Beroving	16	4%
Aanranding/incest	6	1%
Overig	48	12%
<i>Totaal</i>	395	100%

In de categorie overig vallen zaken als over het spoor lopen, aanwezig zijn bij een kwetsende demonstratie of het gooien van een molotovcocktail.

4.6 Achtergrondkenmerken dader(s)

Bij de 329 zaken die tot een Herstelbijeenkomscht Echt Recht hebben geleid, zijn in totaal 785 daders betrokken; dat is gemiddeld 2,4 daders per zaak. De meerderheid van de daders is bij de herstelbijeenkomscht aanwezig (zie paragraaf 4.9). Tenminste 737 daders waren aanwezig, dit is 93,8%. Van een klein aantal conferenties is niet bekend hoeveel deelnemers er waren.

Van 29 daders is het geslacht bij de onderzoekers niet bekend. Van de overige daders is 80% man, 20% vrouw.

Geslacht	Aantal
Jongen/man	563
Meisje/vrouw	145
<i>Totaal</i>	708

Van 48 daders is de leeftijd niet bekend. Van de overige daders (n=737) is het merendeel (87%) in de leeftijd van 13-18 jaar.

Leeftijd	Aantal
5-12 jaar	69
13-18 jaar	642
>18 jaar	26
<i>Totaal</i>	737

Van 132 daders is de etniciteit niet bekend; dat is een vrij grote groep. Van de overige daders (n=605) is het merendeel (79%) van Nederlandse komaf. De rest heeft minimaal een ouder die niet in Nederland geboren is. Meest voorkomende niet-Nederlandse etniciteiten zijn Marokkaans (7%) en Turks (4%).

Etniciteit	Aantal
Nederlands	478
Marokkaans	41
Turks	22
Antilliaans	14
Surinaams	14
Overig	36
<i>Totaal</i>	605

Voorbeelden van overig zijn: Indonesisch, Kaapverdiaans, Roemeens, Somalisch.

4.7 Achtergrondkenmerken slachtoffers

Bij de 329 zaken die tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht hebben geleid, zijn in totaal 527 slachtoffers betrokken; dat is gemiddeld 1,6 per zaak.

Van de 527 slachtoffers waren er 483 (92%) bij de Herstelbijeenkomst Echt Recht aanwezig. Alleen van deze slachtoffers zijn de achtergrondkenmerken bekend. De volgende gegevens gaan dan ook over de slachtoffers die bij de Herstelbijeenkomst Echt Recht aanwezig waren.

Van 26 van deze slachtoffers is het geslacht niet bij de onderzoekers bekend. Van de overige slachtoffers is 56% man, 44% vrouw.

Geslacht	Aantal
Jongen/man	254
Meisje/vrouw	203
Totaal	457

Van 47 slachtoffers is de leeftijd niet bekend. Van de overige slachtoffers (n=436) is het merendeel (58%) in de leeftijd van 13-18 jaar, 16 % is tussen de 41 en 60 jaar oud.

Leeftijd	Aantal
0-12 jaar	29
13-18 jaar	252
19-25 jaar	18
26-40 jaar	46
41-60 jaar	68
> 60 jaar	23
<i>Totaal</i>	436

Van 43 slachtoffers is de etniciteit niet bekend. Van de overige slachtoffers (n=440) is het merendeel (90%) van Nederlandse komaf. De meest voorkomende niet-Nederlandse etniciteit is Surinaams (3%).

Etniciteit	Aantal
Nederlands	394
Surinaams	15
Marokkaans	4
Turks	4
Antiliaans	4
Overig	16
<i>Totaal</i>	440

Voorbeelden van overig zijn: Engels, Hongaars, Iranes, Somalisch.

4.8 Relatie dader-slachtoffer

In 71 % van de aanmeldingen (n=329) kenden dader en slachtoffer elkaar al voor het incident. Zij kennen elkaar van school, uit de buurt of het dorp, van het uitgaan of via via.

4.9 Aanwezigen bij de Herstelbijeenkomst Echt Recht

In totaal hebben er 2.627 personen deelgenomen aan de Herstelbijeenkomst Echt Recht. De Echt Recht-coördinator en een eventuele tolk zijn hierbij niet meegerekend. Zij zijn immers 'slechts' facilitair aanwezig.

Persoon	Aantal
Dader	737
Netwerk dader	850
Slachtoffer	483
Netwerk slachtoffer	557
<i>Totaal</i>	2.627

Per conferentie komt dit neer op ruim 8 personen (8,1), inclusief daders en slachtoffers: 4,9 personen uit de kant van de dader en 3,2 uit de partij van het slachtoffer. Het aantal deelnemers varieert tussen 4 en 28.

Het netwerk van de slachtoffers is gevarieerder dan dat van de daders. Bij de daders bestaat het voor driekwart uit ouders, bij de slachtoffers geldt dit voor de helft. In vergelijking met het netwerk van de daders telt het netwerk van de slachtoffers ook relatief veel vrienden en partners. Minstens 5% van de deelnemers zijn aanwezig uit hoofde van hun functie: leraren, politieagenten, hulpverleners.

Aanwezigen sociaal netwerk daders

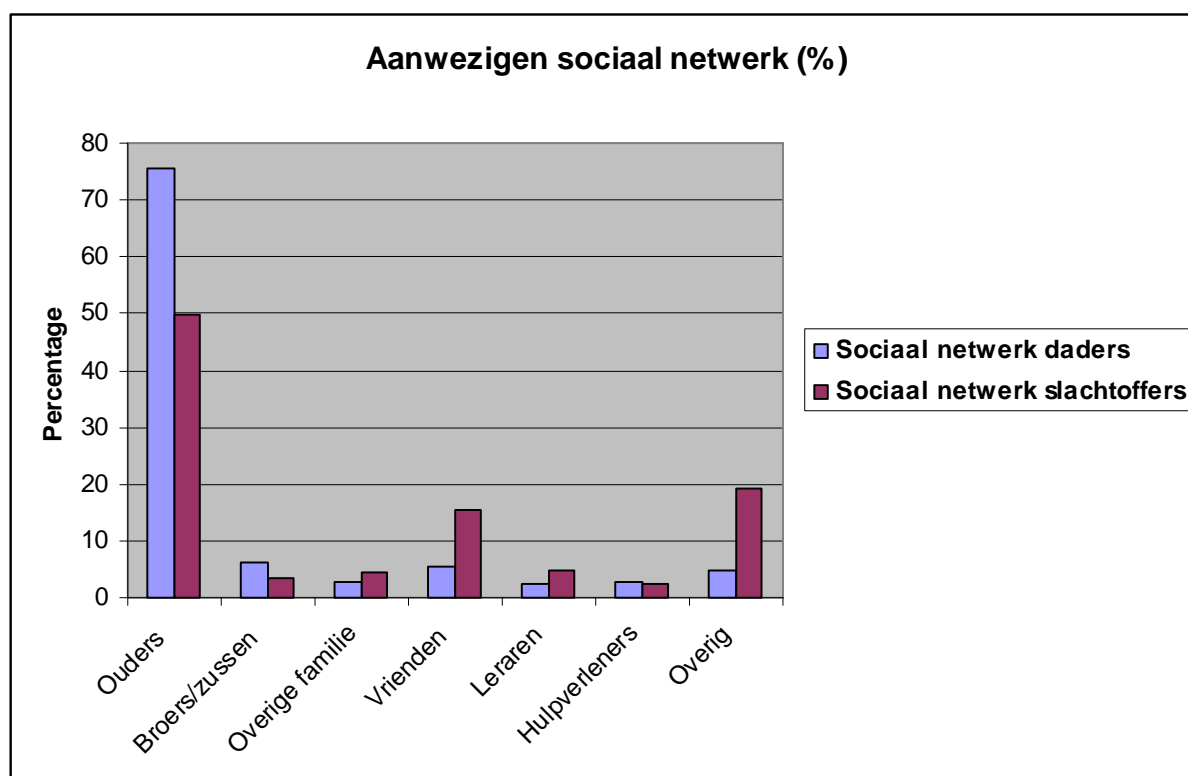
Persoon	Aantal	Percentage
Ouders	643	75,6%
Broers/zussen	51	6,1%
Overige familie	25	2,9%
Vrienden/klasgenoten	48	5,6%
Leraren	21	2,5%
Hulpverleners	22	2,6%
Overig	40	4,7%
<i>Totaal</i>	850	100%

Voorbeelden van overig zijn: politie, leerplichtambtenaar, overige getuigen.

Aanwezig sociaal netwerk slachtoffers

Persoon	Aantal	Percentage
Ouders	278	49,9%
Broers/zussen	20	3,6%
Overige familie	25	4,5%
Vrienden/partners	87	15,6%
Familie van vrienden	12	2,2%
Politie/jeugdagent	49	8,8%
Leraren	26	4,7%
Hulpverleners	14	2,5%
Buren	7	1,3%
Overig	39	7%
<i>Totaal</i>	557	100%

Voorbeelden van overig zijn: collega's, winkeliers, overige getuigen

4.10 Afwezig

Bij 226 conferenties (69%) was iedereen aanwezig die verwacht werd. Van 11 conferenties is niet bekend of iedereen aanwezig was. Op de overige 92 conferenties ontbraken in totaal 125 mensen. Dit getal is bij benadering; soms is het exacte aantal niet ingevuld, maar in termen van 'enkele vrienden'. Afwezig zijn vooral ouders, overige familieleden en vertegenwoordigers van instanties (politie, gemeentefunctionarissen). Ook is in een beperkt aantal gevallen de dader of het slachtoffer zelf niet komen opdagen. In deze gevallen zijn overigens steeds meerdere daders en/of slachtoffers bij het incident betrokken, zodat de Herstelbijeekomst Echt Recht toch doorgang kon vinden. De reden van afwezigheid is heel divers: geen tijd, geen geld, dubbele afspraak, kon geen vervanging vinden, ziekte, te laat uit school.

Redenen die met de (methodiek van de) conferentie zelf te maken hebben (zoals 'ik zie er het nut niet van in') worden nauwelijks gegeven. In hoeverre er sprake is van het opgeven van een sociaal 'wenselijke' reden is niet te zeggen. De Echt Recht-coördinatoren maken er in elk geval geen melding van.

4.11 Duur Herstelbijeekomst Echt Recht

Een conferentie duurt gemiddeld een kleine anderhalf uur. In een derde van de gevallen duurde de conferentie echter niet langer dan een uur, terwijl in 12 procent van de gevallen de bijeenkomst meer dan twee uur tijd kostte. Het maximum ligt op 3 uur; het minimum op 40 minuten.

Duur	Aantal	Percentage
0-1 uur	101	33%
1-2 uur	172	55%
Meer dan 2 uur	38	12%
<i>Totaal</i>	311	100%

Van 18 Herstelbijeekomsten Echt Recht is de duur niet bekend.

4.12 Resultaten Echt Recht-conferentie

Van 17 zaken is niet bekend of er een herstelplan is gemaakt. Bij de meeste conferenties (92%) is een herstelplan opgesteld. In de gevallen waarin dit niet gebeurt is, komt dit voor eenderde door negatieve omstandigheden. Het slachtoffer is bijvoorbeeld weggelopen of de daders zijn het er niet mee eens. In de overige gevallen werd het opstellen van een herstelplan om positieve redenen niet nodig gevonden: men is er al tijdens de conferentie uitgekomen, vindt dat de zaak daarmee voldoende is afgedaan en meent dat het vastleggen daarvan in een herstelplan niet nodig is.

Conferentie afgesloten met herstelplan	Aantal	Aantal
Ja	288	92,3%
Nee	24	7,7%
<i>Totaal</i>	312	100%

Bij 294 conferenties (94%) hebben daders hun excuses betuigd aan de slachtoffers. In 19 gevallen is dit niet gebeurd. Van de overige 16 conferenties is dit gegeven niet bekend.

4.13 Visie van de Echt Recht-coördinator

Over de tevredenheid van de deelnemers gaat hoofdstuk 7. In deze paragraaf komt de visie van de Echt Recht-coördinator aan de orde. Hen is gevraagd hun mening te geven over het proces van de Herstelbijeenkomst Echt Recht en het resultaat. Zij konden dit doen door een rapportcijfer en een toelichting te geven.

Tevredenheid met het proces

De Echt Recht-coördinatoren geven het proces tijdens de Herstelbijeenkomst Echt Recht gemiddeld een 7,4 (n=265). Het laagst gegeven cijfer is een 4, het hoogste een 10. Er zijn 9 onvoldoendes gegeven.

Enkele voorbeelden waarmee de Echt Recht-coördinatoren hun positieve beoordeling hebben toegelicht:

- slachtoffer toonde veel emotie;
- er was voldoende ruimte om alles te vertellen;
- er is excuses aangeboden;
- iedereen is tevreden;
- alles werd uitgesproken;
- gesprekken kwamen goed op gang;
- rustige bijeenkomst;
- goede sfeer over de hele bijeenkomst;
- iedereen was bereid mee te werken.

Enkele voorbeelden waarmee de Echt Recht-coördinatoren hun negatieve beoordeling hebben toegelicht:

- de bijeenkomst was te lang na het delict;
- gesprek verliep moeilijk door taalbarrière;
- sommige deelnemers toonden geen respect;
- de dader was alleen plichtmatig aanwezig;
- de ernst van het feit komt niet tot uitdrukking in het herstelplan.

Tevredenheid met de uitkomst

De Echt Recht-coördinatoren geven de uitkomst van de Herstelbijeenkomst Echt Recht gemiddeld een 7,6 (n=306). Er zijn 7 onvoldoendes gegeven, het laagste cijfer is een 4.

Enkele citaten uit de toelichting waarmee de Echt Recht-coördinatoren hun positieve beoordeling hebben toegelicht:

'Er is echt vergeven en een dikke streep onder gezet.'

'De daders hadden een bijbeltekst in een boekje voor de slachtoffers meegenomen en hebben dit overhandigd.'

'Herstel is bereikt, er is een concreet plan.'

'Veel uitgesproken tot elkaar, er ontstond wederzijds meer begrip.'

'Beide daders kunnen weer terug naar de klas.'

'Alle deelnemers zijn zeer opgelucht en blij dat de zaak is uitgesproken en ze inzicht gekregen hebben in het gedrag van een ieder. Bovendien is er een goed herstelplan uitgekomen en mogelijk gaat het slachtoffer een brief schrijven aan de Officier van Justitie om aangifte in te laten trekken.'

'Ik had zo'n uitkomst niet verwacht.'

Enkele voorbeelden waarmee de Echt Recht-coördinatoren hun negatieve beoordeling hebben toegelicht:

'Dader had in zijn houding bepaalde arrogantie wat maakte dat de partij van slachtoffer hem niet echt geloofde.'

'Meer was er denk ik niet te halen. De volkse aanpak was nodig om toch resultaat te halen, maar de waarden en normen liggen anders in deze buurt.'

'Het herstelplan is mager, maar meer kon ik er niet van maken.'

5 De herstelplannen

5.1 Inleiding

Een herstelplan is een schriftelijke overeenkomst waarin het resultaat van de Herstelbijeenkomscht Echt Recht wordt vastgelegd. De overeenkomst wordt ondertekend door de aanwezigen. Hiermee laten ze weten meegewerkt te hebben aan de totstandkoming van het plan en het met de inhoud eens te zijn.

De meeste Herstelbijeenkomschten Echt Recht blijken met een herstelplan afgerond te worden; in 288 van de 312 (92%) herstelbijeenkomschten is dat het geval (n=312). Van deze bijeenkomschten zijn 201 herstelplannen ontvangen en geanalyseerd. Vijf van deze plannen zijn als voorbeeld in dit hoofdstuk opgenomen (5.3).

5.2 Inhoud

De herstelplannen zijn niet gestandaardiseerd. De inhoud van de plannen wordt door de deelnemers bepaald. Dat heeft tot gevolg dat er grote onderlinge verschillen zijn. Er zijn plannen die zeer gedetailleerd en uitgebreid zijn en plannen die een enkele of een paar afspraken bevatten. Ook komen plannen voor waar in staat dat het met de Herstelbijeenkomscht Echt Recht klaar is en er geen verdere afspraken nodig zijn.

Opvallend is dat de plannen zowel afspraken als intenties bevatten. Met afspraken wordt hier bedoeld dat er zaken overeengekomen zijn die controleerbaar zijn. Bijvoorbeeld het betalen van een schadevergoeding of het aanbieden van excuses. Onder intenties worden voornemens verstaan die moeilijk of niet te controleren zijn. Vaak gaat het om het voornemen tot een toekomstig gewenst gedrag. Bijvoorbeeld 'elkaar groeten wanneer men elkaar tegenkomt' of 'niet meer schelden maar dingen uitpraten'.

In de 201 bestudeerde plannen staan 464 intenties en 271 afspraken geformuleerd; dat is 2,3 intentie en 1,3 afspraak per herstelplan. Er komen ook plannen voor met alleen maar intenties of alleen afspraken. Soms staat er slechts één zin in een herstelplan in de trant van 'excuus aangeboden en aanvaard'.

In de herstelplannen staan zelden sancties voor wanneer afspraken niet worden nageleefd. Blijkbaar gaat men uit van vertrouwen dat het plan wordt uitgevoerd. In hoeverre dit ook het geval is staat beschreven in hoofdstuk 6.

De afspraken in de herstelplannen zijn in vijf categorieën onder te verdelen: het maken van excuses, het vergoeden van de schade, het uitvoeren van werkzaamheden, het nakomen van gedragsregels en overige afspraken.

Afspraak	Aantal
Excuus aanbieden	91
Schadevergoeding	71
Verrichten van werkzaamheden	33
Nakomen van gedragsregels	16
Overige	60
<i>Totaal</i>	271

Voorbeelden van afspraken:

- daders vegen het schoolplein;
- daders nemen geen contact meer op met het slachtoffer;
- daders slaan niet meer;
- ouders praten voortaan eerst met elkaar voor ze naar de politie stappen;
- dader gaat in therapie;
- dader kookt voor het slachtoffer;
- dader herstelt de schade;
- daders doen mee aan project 'geweld op school';
- ouders helpen de ouders van het slachtoffer met het contact leggen met de hulpverlening;
- Echt Recht-coördinator rapporteert aan de familie van het slachtoffer over het gesprek;
- ouder spreekt eens per week met docent over gedrag van dader;
- leerkrachten politie surveilleren;
- dader geeft terug wat gestolen is;
- dader vertelt andere daders over de Herstelbijeekomst Echt Recht.

Intenties zijn meestal voornemens tot goed gedrag. Voorbeelden van intenties zijn:

- we schelden elkaar niet meer uit;
- we raken elkaar niet meer aan;
- we laten elkaar met rust;
- dader zal nooit meer zoiets stoms doen;
- dader gaat studie doen;
- dader gaat nieuwe vriendenkring opbouwen;
- netjes praten tegen elkaar;
- beleefd zijn (we groeten elkaar vrijblijvend);
- elkaar in waarde laten; niet met elkaar bemoeien;
- daders en slachtoffers zullen elkaar groeten;
- als er iets vervelends wordt gezegd, dan niet reageren (niet schelden, weglopen, niet afgaan op via via berichten);
- dader zal het nooit meer doen, zodat slachtoffer rustig over straat kan.

5.3 Voorbeelden van herstelplannen

Situatie 1: Overlast in het dorp

In een dorpsgemeenschap wordt er steeds meer geklaagd over overlast door jongeren. (Oudere) bewoners hebben last van (groepen) jongeren. Jongeren hebben aangegeven van hun slechte imago af te willen. Ook willen zij graag een hangplek. Er wordt een Herstelbijeekomst Echt Recht georganiseerd. De gemeente en de jongerenwerker hopen op deze manier samenwerking tussen de jongeren en de andere dorpsbewoners te bewerkstelligen zodat de overlast afneemt en de jongeren wel aan hun trekken komen.

Er vindt een bijeenkomst plaats in de voetbalkantine van het dorp. Er zijn 10 jongeren aanwezig, twee woordvoerders van de jongeren, een jongerenwerker, een politieagent, een medewerker van de gemeente, een (oudere) bewoner, beheerders van de voetbal- en tennisvereniging, zwembad en sporthal.

In de Herstelbijeekomst Echt Recht bieden de jongeren hun excuus aan en spreken zij de intentie uit geen overlast meer te veroorzaken. Daarnaast worden een aantal afspraken in het herstelplan beschreven.

Overeenkomst Echt Recht

Hierbij komen ondergetekenden overeen dat:

- Frequenter contact politie en jongeren door regelmatig overleg politie en jongerenwerker in de soos.
- Gesprek tussen gemeente en jongeren over hoe een hangplek te realiseren en de voorwaarden.
- Schelden doet wel zeer! Boodschap om medemens met respect te behandelen en de heer X in rust in ons dorp te laten wonen.
- Niet met groepen groter dan maximaal 3 jongeren zich ophouden in/rond het dienstencentrum.
- Onder voorwaarden zijn jongeren welkom een balletje te trappen op het voetbalveld: niets vernielen, geen zwerfvuil, gebruikte doelen op hun plek terugzetten.
- Zwembad: geen vernielingen plegen (auto's).
- Tennisvereniging hoopt op een 'goede buur' en stelt kennismaking jongeren en tennis voor.
- Jongeren zijn onder voorwaarden welkom in de kantine van de sporthal: niet op zaterdag in verband met de drukte, geen eigen drank meenemen.
- Soos: jongeren zijn medeverantwoordelijk om het tot een succes te maken
- Ouders/vrijwilligers moeten worden betrokken.

Situatie 2:

Twee Surinaamse jongens die elkaar voorheen niet kennen hebben ruzie gehad. Daarbij heeft de een de ander lichamelijk mishandeld. Bureau Jeugdzorg verwijst hen naar een Herstelbijeenkomst Echt Recht. Bij de bijeenkomst zijn alleen het slachtoffer, de dader en de wederzijdse ouders aanwezig. De conferentie duurt ruim twee uur. Na afloop reageert iedereen opgelucht. Er zijn vraagtekens en angst bij het slachtoffer weggehaald. Dader en slachtoffer hebben elkaar tijdens de conferentie beter leren kennen, waardoor de vijandigheid is verdwenen. De dader is gaan inzien hoe hij slachtoffer en familie en zijn eigen familie heeft benadeeld. De dader heeft ook zijn verontschuldiging aangeboden aan het slachtoffer. Zowel slachtoffer als dader en hun ouders zijn heel tevreden over de bijeenkomst. Ze vinden het prachtig om te zien hoe de spanning tussen de families is weggenomen. Beide families reageren dankbaar. Ze geven aan dat er voor hun echt iets is veranderd in positieve zin.

Afspraken:

- Als Lorenzo² Pieter tegenkomt op straat zal hij hem niets doen. Hij zal hem vriendelijk benaderen.
- Lorenzo stuurt Pieter de rap-song die hij in de gevangenis heeft geschreven over het gebeurde.
- Lorenzo zal Patricia, Chiel en Marcel benaderen om hen over deze conferentie in te lichten. Tevens zal hij hen uitnodigen om deel te nemen aan een nieuwe conferentie.
- Pieter zal hiertoe Henk en Johan benaderen.
- Na 15 augustus bellen Pieter en Lorenzo met Klaas de Vries om hem hierover in te lichten.
- Klaas de Vries gaat proberen om vervolgens een Echt Recht-conferentie te beleggen met Pieter, Lorenzo, Henk, Johan, Patricia, Chiel en Marcel. Uitgangspunt is de spanning tussen de twee groepen weg te nemen.

² Alle namen in deze paragraaf zijn gefingeerd vanwege de privacy

Situatie 3:

Twee Limburgse jongens tussen de 13 en 18 jaar kennen elkaar uit de buurt. De dader is een Georgische jongen, het slachtoffer is Nederlands. De dader heeft het slachtoffer lichamelijk geweld toegediend. De officier van justitie heeft hen verwezen naar een Herstelbijeenkomst Echt Recht. De conferentie is snel tot stand gekomen en zonder veel voorbereiding gehouden. Bij de bijeenkomst zijn behalve slachtoffer en dader alleen de ouders aanwezig. De bijeenkomst duurt minder dan een uur. De bijeenkomst begint met verwijten en beschuldigingen over en weer, maar verandert al snel in een goed gesprek. Dader en slachtoffer verlaten gezamenlijk de conferentie.

Op 30 januari 2006 werd in X een Echt Recht-conferentie gehouden.

Hierin zijn de volgende afspraken gemaakt:

- Gerard schrijft brief voor 3 februari 2006 waarmee hij aanklacht intrekt.
- Bureau HALT stuurt ouders Evert kopie en licht politie in.
- Evert heeft excuses geaccepteerd.
- Bureau HALT licht officier in en na Gerards brief wordt bezwaarschrift Evert ingetrokken.
- Mocht er toch een rekening tandarts komen dan gaat Evert naar Gerard die aansprakelijk is.

Situatie 4:

Een Turkse jongen heeft een Nederlandse jongen mishandeld. De vechtpartij is gefilmd door een Iranese jongen en op internet gezet. De jongens zitten bij elkaar op school en geven als reden voor de mishandeling aan dat het slachtoffer iets vervelends zou hebben gezegd. De school grijpt snel in en houdt binnen vier weken een conferentie. De directeur van de school leidt de conferentie. Hierbij zijn behalve het slachtoffer en de twee daders nog een aantal andere aanwezigen. Van daderzijde: een broer, een ouder en een vriend. Van de kant van het slachtoffer: een ouder en een vriend. De bijeenkomst duurt iets meer dan een uur en wordt afgesloten met het aanbieden van verontschuldigingen. Ook het slachtoffer verontschuldigt zich, want hij ziet in dat hij het voorval deels zelf heeft uitgelokt. Drie maanden later blijkt het herstelplan uitgevoerd te zijn. Het wordt door de betrokkenen gezien als een manier om de schade te herstellen en er zelf beter van te worden.

Op 14 november 2006 werd in school X een Echt Recht-conferentie gehouden.

Hierin zijn de volgende afspraken gemaakt:

- Yousef, Joey en Mohammed gaan een presentatie maken over wat er is gebeurd op 3 november jongstleden: wat het met mensen heeft gedaan en hoe het is opgelost. Ze worden hierbij geholpen door de directeur mevrouw Hoekstra en de Echt Recht-coördinator mevrouw Lydia. Deze presentatie wordt tijdens mentoruren met de mentor en vertrouwenspersoon mevrouw Hoekelum in alle brugklassen gehouden.

Situatie 5:

In dit geval is het slachtoffer geen persoon, maar een organisatie: een voetbalclub. Vijf tieners hebben van de vereniging, waar zij geen lid van zijn, gestolen. De politie heeft de jongens naar een Herstelbijeenkomst Echt Recht verwezen. De bijeenkomst wordt geleid door iemand van HALT. De bijeenkomst verloopt gestructureerd en men is er binnen twee uur uit. Er is een schaderegeling getroffen. Aanvankelijk was ook het idee dat de jongens bij de club zouden klussen, maar daar ziet de vereniging niet veel in. De coördinator vindt de bijeenkomst mede geslaagd door het feit dat de hoofdverdachte geheel tegen de verwachting in zijn verantwoordelijkheid nam en zeer constructief meewerkte.

Op dinsdag 7 november 2006 werd in Y, op bureau HALT een Echt Recht-conferentie gehouden.

Hierin zijn de volgende afspraken gemaakt:

Schaderegeling:

- Raymond: vergoeden van € 80,00 (betalen in 4 termijnen).
- Tiam: vergoeden van € 80,00 (betalen in 4 termijnen).
- Nicky: vergoeden van € 40,00 (betalen in 4 termijnen).
- Saïd: vergoeden van € 40,00 (betalen in 4 termijnen).
- Fernando: vergoeden van € 20,00 (betalen in 4 termijnen).
- Michael hoeft geen schade te betalen.

Alle jongeren gaan daarnaast nog werkuren verrichten. Daarover zal de HALT-medewerker nog contact opnemen.

6 Follow-up na drie maanden

6.1 Inleiding

Binnen de Echt Recht methodiek is het de bedoeling dat de coördinatoren drie maanden na het herstelgesprek contact hebben met minimaal de dader en het slachtoffer (of vertegenwoordigers uit hun netwerk). Dit om na te gaan wat er gebeurd is na het herstelgesprek. In het follow-up gesprek vraagt de bemiddelaar aan zowel het slachtoffer als de dader welke invloed de herstelbemiddeling heeft gehad op de periode erna, en of de afspraken daadwerkelijk worden nagekomen. In principe zijn er geen sancties op het niet nakomen van de afspraken in het herstelplan. Het komt soms wel voor dat anderen afwachten in hoeverre het plan is uitgevoerd alvorens een besluit te nemen over een strafmaat.

Van 120 van de 329 (37%) Herstelbijeenvakomen Echt Recht zijn follow-up gegevens bekend.

6.2 Respondenten

De Echt Recht-coördinatoren hebben in totaal met 332 mensen (meest telefonisch) gesproken.

In onderstaande tabel is te zien wie hun informanten waren.

Persoon	Aantal
Dader	107
Sociaal netwerk dader	69
Slachtoffer	110
Sociaal netwerk slachtoffer	31
Overig	15
<i>Totaal</i>	332

Voorbeelden van overig zijn: politie, leraar, hulpverlener.

Uitgaande van de 120 zaken betekent dit dat er gemiddeld met 2,8 persoon per zaak is gesproken. Het absolute aantal bevroegde daders en slachtoffers is ongeveer even groot. Het sociaal netwerk van de daders is vaker bevroegd dan dat van de slachtoffers.

6.3 Mate van uitvoering

Aan de hand van de follow-up gegevens kan worden bekeken in hoeverre het herstelplan is uitgevoerd en in welke mate de afspraken zijn nagekomen. Een groot deel van de afspraken wordt volgens eigen zeggen van de daders nagekomen. In 84% van de gevallen meldt de dader dat de afspraken zijn nagekomen. Dit geldt eveneens voor 77% van de slachtoffers, terwijl nog eens 20% vindt dat de afspraken ten dele worden nagekomen. Slechts een kleine 3% is dus van mening dat de afspraken niet worden nagekomen. Dit betreft bijvoorbeeld het betalen van de schadevergoeding of het stoppen met pesten. Daders en slachtoffers vinden drie maanden na de conferentie in overgrote meerderheid dat de gemaakte en vastgelegde afspraken en intenties goed worden nagekomen.

Daders zijn daarbij iets positiever over hun eigen gedrag dan dat slachtoffers vinden, maar de afwijking is beperkt. Ook slachtoffers zijn in meerderheid (erg) tevreden.

100 van de 107 daders (93,4%) kijken (zeer) tevreden terug op de conferentie. Slechts zeven daders zijn niet tevreden en vinden dat de conferentie niet geholpen heeft. De daders zijn tevreden over het feit dat ze hebben ingezien dat ze fout zaten, dat ze iets geleerd hebben, dat ze de confrontatie aangedurfd hebben, dat er een goed gesprek heeft plaatsgevonden en dat zij soms strafvermindering hebben gekregen (bijvoorbeeld op school mochten blijven). De meeste daders zeggen ook dat de conferentie een verandering van hun gedrag teweeg heeft gebracht en dat relaties zijn hersteld.

Ook de slachtoffers zijn in grote meerderheid tevreden over de conferentie. 99 van de 110 slachtoffers (90%) vindt dat door de conferentie de situatie is hersteld, dat dingen goed zijn uitgesproken en dat er goede afspraken zijn gemaakt over schadevergoedingen. De gemelde veranderingen zijn over het algemeen positief van aard. Slachtoffers melden dat ze weer gewoon met de daders kunnen omgaan, dat ze minder bang zijn, dat er weer meer vertrouwen is en dat ze beter in hun vel zitten. Er is in de meeste gevallen sprake van een "herstel van de relatie", al komt het in een aantal gevallen ook voor dat er geen 'herstel' (nodig) is omdat slachtoffers en daders elkaar toch niet meer zien. Zij kenden elkaar niet voor het incident en hebben geen behoefte aan nader contact. Slechts in een enkel geval is de verandering negatief. Het gedrag van de dader is verslechterd en levert continu problemen op.

Intenties zijn moeilijk meetbaar, maar uit de hierboven gemelde resultaten van de follow-up kan wel worden opgemaakt dat de meeste intenties worden nageleefd. De gedragsverandering is immers in de meeste gevallen positief te noemen.

'Ik ben fout geweest, dat was mijn eigen schuld. Na de conferentie was ik er klaar mee. Ik kon weer verder.' (dader)

'Ik heb nu 2 keer HALT gehad dus de volgende keer justitie, ik probeer voortaan eerst beter na te denken.' (dader)

'De confrontatie heeft veel indruk op me gemaakt. In het dorp wordt gezegd; 'ze zullen het wel niet meer doen.' (dader)

'Blij dat het voorbij is. We hebben wel een lesje geleerd.' (dader)

'Ik voelde mij schuldig en was blij dat ik excuses heb aan kunnen bieden. Ik vond mezelf ook dapper dat ik de confrontatie aandurfde.' (dader)

'Positief, maar gesprek was volgens mij niet nodig. De ruzie was al opgelost.' (dader)

'Ik ben niet helemaal tevreden: het probleem is niet helemaal uitgesproken, dader heeft geen excuses aangeboden.' (slachtoffer)

'Het is goed geweest voor mezelf en mijn zoon. Het gaat goed met hem op school. Hij staat op wachtlijst voor andere school.' (moeder dader)

'Het is een goede manier om de zaak op te lossen. Fijn dat ouders er waren en positieve invloed hadden op de jongeren.' (slachtoffer)

'Ik was zeer sceptisch over de conferentie. Als het resultaat zo blijft ben ik zeer tevreden.' (slachtoffer)

'Je moet er wat tijd in investeren, maar mij lijkt het niet nutteloos.' (slachtoffer)

'De niet nagekomen afspraken staan niet los van mijn oordeel over de conferentie. Echt Recht-coördinator had moeten ingrijpen toen het mis dreigde te gaan. De drie maanden in het herstelplan zijn volgens mij een vrijbrief om daarna weer verkeerd te gaan.' (slachtoffer).

'Het zijn nette jongens die een misstap hebben begaan en ik denk niet dat ze het nog eens zullen doen.' (slachtoffer)

7 Tevredenheid van de deelnemers

7.1 Inleiding

Na afloop van de Herstelbijeenkomscht Echt Recht zijn aan de deelnemers tevredenheidformulieren uitgereikt (zie bijlage 4). Dat is in bijna de gehele onderzoeksperiode gedaan met uitzondering van een aantal maanden in 2004-2005.

De deelnemers hebben de formulieren ter plekke ingevuld waarna de Echt Recht-coördinator ze heeft verzameld en ingestuurd of zij hebben ze op een later tijdstip elders ingevuld en zelf opgestuurd naar het adres van WESP.

Er zijn in 273 zaken tevredenheidformulieren uitgedeeld. In deze zaken waren er 2199 deelnemers. We gaan er vanuit dat alle deelnemers een formulier hebben gekregen. Er zijn 1052 formulieren ingevuld en geretourneerd. Dat is een respons van 48%, voldoende om representatieve uitspraken te kunnen doen.

7.2 De respondenten

Er zijn 1052 formulieren ingevuld retour ontvangen. Van 166 respondenten (15%) is niet bekend in welke hoedanigheid zij hebben deelgenomen aan de Herstelbijeenkomscht Echt Recht. Van de deelnemers van wie dat wel bekend is, blijkt 55% afkomstig van de dader of diens netwerk en 45% van het slachtoffer en diens netwerk. Als we deze percentages afzetten tegen het aantal deelnemers uit beide netwerken, betekent het dat het tevredenheidformulier relatief iets vaker door de slachtoffers en hun netwerk is ingevuld dan door de daders. De verschillen zijn echter niet groot en het aantal onbekende personen (166) is te groot om hier inhoudelijke conclusies aan te verbinden.

Deelnemers dader en netwerk:

	Aantal
Daders	203
Ouders	221
Broer/zus	13
Overige familie	2
Vrienden	13
Klasgenoten	3
Anderen	30
Onbekend	6
<i>Totaal</i>	491

Deelnemers slachtoffer en netwerk:

	Aantal
Slachtoffers	190
Ouders	116
Overige familie	8
Vrienden	19
Klasgenoten	6
Anderen	15
<i>Totaal</i>	395

Na de daders en slachtoffers, is de groep ouders het grootst. Dat geldt zowel voor de deelnemers uit het netwerk van de dader als van het netwerk van de slachtoffers. Er worden relatief weinig andere familieleden meegenomen. Ook valt op dat het aantal leeftijdgenoten (klasgenoten, vrienden en andere jongeren) van de dader relatief klein is.

7.3 Verwachtingen

Aan de respondenten is gevraagd welke verwachtingen zij van de Herstelbijeenkomst Echt Recht hadden. Het antwoord op deze open vraag is door de onderzoekers ingedeeld in de categorie positieve of negatieve verwachtingen. De vraag is door 963 personen beantwoord. De meeste deelnemers hadden vooraf een positieve verwachting van de conferentie: 91% verwachtte dat de conferentie een positief resultaat zou hebben. Die verwachting is in 80% van de gevallen ook uitgekomen, terwijl nog eens 18% vindt dat de positieve verwachting ten dele is uitgekomen. Slechts 3% van degenen die vooraf positieve verwachtingen had, vindt dat deze niet zijn waargemaakt.

Van de 9% deelnemers die vooraf negatieve verwachtingen koesterde, blijkt het merendeel na afloop toch positief gestemd te zijn. Hun negatieve verwachting is niet uitgekomen.

Verwachtingen:

	Aantal	Percentage
Positieve verwachting geheel uitgekomen	700	72,6%
Positieve verwachting ten dele uitgekomen	154	16,0%
Positieve verwachting niet uitgekomen	25	2,6%
Negatieve verwachting geheel uitgekomen	8	0,8%
Negatieve verwachting ten dele uitgekomen	16	1,7%
Negatieve verwachting niet uitgekomen	60	6,2%
<i>Totaal</i>	963	100%

Geconcludeerd kan worden dat de deelnemers voor het overgrote deel positief zijn over de conferentie. Ook de meeste sceptici zijn uiteindelijk tevreden over de conferentie.

Enkele citaten uit de toelichting die de deelnemers bij deze vraag hebben gegeven:

'Dader heeft berouw getoond en was zich niet bewust van het leed van wat hij een ander aandoet.' (ouder van slachtoffer)

'Ik heb mijn excuses aangeboden en als ik mijn straf na ben gekomen is het weer goed en mag ik weer de les in.' (dader)

'Na de bijeenkomst is er minder spanning tussen dader en slachtoffer. Ze doen ook echt wat er is afgesproken.' (hulpverlener)

'Met name de ontlasting in positieve zin bij de slachtoffers en zelfs tevredenheid na het gesprek sprak mij zeer aan.' (leraar van dader)

'Het was een goed gesprek met begrip voor elkaar meningen en opvattingen. We vonden het echter onbegrijpelijk en onverteerbaar dat de grootste raddraaier niet aanwezig was en de dans ontspringt terwijl hij door 3 tot 4 getuigen is herkend en deze dat ook hebben verklaard.' (slachtoffer)

7.4 Inbreng van de deelnemers

De bedoeling van de Herstelbijeenkomst Echt Recht is dat de deelnemers gezamenlijk een plan maken. Daarvoor is het nodig dat men zich vrij voelt om aan het gesprek deel te nemen en te zeggen wat men op het hart heeft. Er zijn hierover twee vragen gesteld.

Op de vraag 'Heeft u kunnen zeggen wat u wilde?' antwoordt de overgrote meerderheid (93%) met ja, 6% met ten dele en 1% met nee (n=956).

Heeft u kunnen zeggen wat u wilde:

	Aantal
Ja	886
Ten dele	59
Nee	11
Totaal	956

Enkele citaten uit de toelichting:

'Ik wilde mijn overvallers vertellen dat ik het wel vervelend vond, maar dat ik het ze ook heb vergeven. Dit heb ik aan de ene jongen kunnen vertellen.' (slachtoffer)

'Ik kon mijn verhaal kwijt en de andere deelnemers ook. Zo hebben we elkaars gedachtegangen kunnen aanvoelen en begrip voor elkaar kunnen opbrengen.' (slachtoffer)

'Om het gesprek niet uit te laten lopen op een ruzie, heb ik gelaten sommige dingen aangehoord, zonder commentaar te geven. Er werden dingen beweerd die niet waar zijn!!' (onbekend)

'Er werd je voldoende tijd gegeven om over alles te praten en te luisteren naar wat jij en de andere partij te zeggen hadden.' (ouders dader)

'Ik vind dat iedereen goed heeft kunnen verwoorden wat het probleem was en ik hoop dat alle partijen de rust een beetje hebben teruggevonden.' (onbekend)

Op de vraag 'Heeft u kunnen meehelpen aan een oplossing?' hebben 1027 personen geantwoord. Slechts een kleine groep van 5% meent dat zij niet heeft kunnen meewerken aan een oplossing. Soms vond men dit ook niet tot zijn of haar taak behoren. Driekwart van de respondenten vindt dat zij wel een bijdrage heeft kunnen leveren en de resterende 20% denkt dat zij gedeeltelijk heeft meegewerkt aan een oplossing.

Heeft u kunnen meewerken aan een oplossing:

	Aantal
Ja	756
Ten dele	212
Nee	59
Totaal	1027

Enkele citaten uit de toelichting die de deelnemers bij deze vraag hebben gegeven:

'Dat was niet mijn rol in dit verhaal. Ik vind oplossing ook niet het juiste woord. Er is wel een mooie overeenkomst gesloten. De oplossing voor de dader moet hij onder begeleiding vinden en slachtoffers hebben hun eigen oplossing maar dit droeg hier wel aan bij.' (vriend van slachtoffer)

'Ja dit leek me een goede oplossing. Omdat ik hier meer van leer dan van een taakstraf. Door die taakstraf krijg je wraakgevoelens en dat zou de ruzie niet stoppen. Dit heeft meer effect.' (dader)

'Ik hoop dat de dader en haar vriendinnen onthouden wat ik heb gezegd. Als er weer iets voorvalt, kunnen ze mij bellen.' (ouder slachtoffer)

'Eerst heb ik de negatieve gevolgen van zijn daad verteld en daarna hebben we (de drie slachtoffers) hem zo positief mogelijk toegesproken om te proberen hem uit het dal te trekken waar hij nu in zit.' (slachtoffer)

7.5 Waardering Herstelbijeekomst Echt Recht

Het positieve gevoel van de deelnemers dat bleek uit de vraag over hun verwachtingen, komt ook tot uitdrukking in hun rapportcijfer. De deelnemers (n=1053) waarden de Herstelbijeekomst Echt Recht gemiddeld met een 7,8.

Er worden 39 onvoldoendes gegeven. Het laagste cijfer is een 1, het hoogste cijfer een 10. Dit rapportcijfer is een gemiddelde door de jaren heen. In de loop der tijd blijft het cijfer stabiel. Er zijn geen verschillen in de waardering tussen daders, het netwerk van de daders, de slachtoffers en het netwerk van de slachtoffers. Voor allen geldt dat zij de Herstelbijeekomst Echt Recht met een 7,8 waarden.

Een trefwoord bij de beoordeling is 'communicatie'. Door de Herstelbijeekomst Echt Recht hebben de deelnemers het gevoel dat ze de zaak hebben kunnen uitpraten, men vond dat er eerlijk met elkaar gepraat is, dat er een oplossing gekomen is en dat er duidelijkheid geschapen is. Dat dader en slachtoffer elkaar ontmoet hebben, wordt positief beoordeeld.

De sfeer van de conferentie is daarbij ook belangrijk; de sfeer was in de meeste gevallen positief genoeg om de Herstelbijeenkomst Echt Recht succesvol te maken. Dat komt volgens een aantal mensen door de deskundige begeleiding van de Echt Recht-coördinator.

Overwegingen die het cijfer drukken hebben vooral te maken met de verwachtingen van het effect op de wat langere termijn en het naleven van afspraken. In een enkel geval vindt men dat de dader er te makkelijk vanaf gekomen is en dat het belang van het slachtoffer onderbelicht is gebleven. Of dat het voor minder geoefende sprekers lastig kan zijn om goed aan bod te komen tijdens de conferentie.

Enkele citaten uit de toelichting die de deelnemers bij deze vraag hebben gegeven:

'Zowel slachtoffers als daders hebben er zeer veel baat bij gehad, zeer positieve uitwerking!' (leraar van dader)

'Het was erg interessant hoe communicatie tussen beide partijen leidde tot begrip en vergeving.' (familie van slachtoffer)

'De tijdsduur tussen daad en conferentie is veel en veel te lang. Effect ebt op een bepaalde manier weg. Zeer jammer, zeer jammer. Dat moet anders.' (ouder van dader)

'Het had geen zin en ik vond het eigenlijk niks.' (slachtoffer).

'Iedereen heeft de tijd gekregen om te zeggen wat ze wilden en ik kon eindelijk uitleggen wat het met iemand en zijn omgeving doet.' (ouder van slachtoffer).

'Probleem is opgelost. Het is perfect verlopen. Ik heb er vertrouwen in. Gewoon normaal tegen elkaar doen.' (dader)

'De entourage was niet gastvrij: tafels aan de kant, op elkaar geschoven, volgeschreven bord, geen kapstok.' (ouder van slachtoffer)

'Het is een goede mogelijkheid om het verdriet te verwerken.' (ouder van dader)

'Het heeft veel goeds opgebracht. Mensen kunnen verder met elkaar, maar ik heb nog wel wat twijfels over de eventuele afstand tussen sociaal wenselijk gedrag en echt schuldgevoel.' (netwerk van slachtoffer)

7.6 Waardering Echt Recht-coördinator

Er is de deelnemers ook gevraagd een rapportcijfer te geven voor de begeleider van de Herstelbijeenkomst Echt Recht: de Echt Recht-coördinator. Het gemiddelde rapportcijfer voor de coördinator is een 8,0 (n=1027).

Er werden 18 onvoldoendes gegeven. Het laagst gegevens cijfer is een 2, het hoogste cijfer een 10.

Men is over het algemeen positief over de deskundigheid, de professionaliteit, de manier van het leiden van de conferentie, de manier van vragen stellen, kunnen luisteren, rustig blijven en het voorkomen van ongemakkelijke momenten.

Een enkeling laat zich negatief uit over de coördinator, bijvoorbeeld omdat deze te star aan de procedure of papier hangt of dezelfde mensen teveel aan het woord liet. Zoals uit het rapportcijfer blijkt zijn deze opvattingen in de minderheid.

Enkele citaten uit de toelichting van de deelnemers:

'Hij luisterde naar iedereen, was heel vriendelijk. Hij heeft de kinderen een eerlijke kans gegeven om het met elkaar goed te maken.' (ouders dader)

'Hij is een rustige, geduldige en vriendelijke man, hij laat je goed uitpraten. Prima begeleiding.' (ouders slachtoffer)

'Ze had gesprek iets meer mogen sturen. Ze kwam soms wat onzeker over.' (ouders slachtoffer)

'Ze bleef vastgepind op de tevoren opgestelde vragen. Enerzijds is dit professioneel maar het werd te star. De afwerking ervoer ik wel als goed en positief.' (slachtoffer).

'Zonder haar zou het een puinhoop worden'. (onbekend)

'Ze heeft het gesprek in prima banen geleid en soms bepaalde gesprekken onderbroken doordat het vastliep of door te veel gewelddadig taalgebruik.' (vriend(in) dader)

8 Samenvatting en conclusies

8.1 Inleiding

Een Herstelbijeenkomst Echt Recht (voorheen ook wel Echt Recht-conferentie genoemd) kan worden ingezet als de ene burger de ander heeft benadeeld. Het is een bijeenkomst waarin de dader(s) en slachtoffer(s) die betrokken waren bij een incident of gebeurtenis bij elkaar komen met leden van hun respectievelijke familie en sociaal netwerk. Doel van de bijeenkomst is om de schade te herstellen voor zover dat mogelijk is. De bijeenkomst wordt voorbereid en geleid door een Echt Recht-coördinator. De bijeenkomst verloopt volgens een aantal in een script vastgestelde fasen en stappen.

In Nederland wordt de Herstelbijeenkomst Echt Recht voornamelijk ingezet als een minderjarige dader een ander mens schade heeft berokkend. De Herstelbijeenkomst kan zowel naast als in plaats van een juridische afhandeling worden ingezet. De bijeenkomst wordt ingezet om herstel te laten plaatsvinden. Een bijkomend pedagogisch doel voor de daders is dat zij kunnen leren van de gevolgen die hun daad voor het slachtoffer heeft gehad. Mogelijk dat deze wetenschap hen een volgende keer zal weerhouden waardoor er een verkleining is van de kans op herhaling.

Sinds de invoering van de Herstelbijeenkomst Echt Recht in 2000 zijn er naar schatting van de Eigen Kracht *Centrale* 800 aanmeldingen gedaan bij de instellingen waar de Echt Recht-coördinatoren werkzaam zijn. De Eigen Kracht *Centrale* is de landelijk werkende stichting die de invoering van de Herstelbijeenkomst Echt Recht entameert en ondersteunt. De Centrale leidt ondermeer de Echt Recht-coördinatoren op die voornamelijk werkzaam zijn bij HALT, bureau Jeugdzorg, Raad voor de Kinderbescherming, politie en in het onderwijs.

Dit rapport doet verslag van 542 zaken. Het gaat om aanmeldingen die gedaan en afgerond zijn in de jaren 2000-2006. Zij komen vrijwel uit alle delen van het land. Er wordt beschreven wat de feitelijke gegevens van de aanmeldingen zijn, hoeveel Herstelbijeenkomsten Echt Recht er zijn gehouden, wat de resultaten en de gang van zaken tijdens de bijeenkomsten zijn, wat de inhoud is van de herstelplannen en hoe het na drie maanden gesteld is met de uitvoering van het herstelplan. Tevens is de mate van tevredenheid van de deelnemers aan de Herstelbijeenkomsten Echt Recht in dit verslag opgenomen.

Voor het onderzoek naar de feitelijke gegevens en de follow-up zijn registratieformulieren ontwikkeld die zijn ingevuld door de Echt Recht-coördinatoren. Er zijn zowel gegevens verzameld van zaken die niet tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht hebben geleid als aanmeldingen die wel een Herstelbijeenkomst Echt Recht tot gevolg hadden. Voor de follow-up hebben de coördinatoren contact opgenomen met daders, slachtoffers en mensen uit hun netwerk.

De gegevens over de tevredenheid zijn verzameld door middel van een (schriftelijke) tevredenheidsenquête die na de Herstelbijeenkomst Echt Recht werd uitgedeeld.

Het onderzoek naar de inhoud van de herstelplannen vond plaats aan de hand van de (originele) tekst van de herstelplannen, die door de Echt Recht-coördinatoren zijn ingezonden.

Er heeft geen selectie van zaken plaatsgevonden. De respons liep sterk terug in het jaar 2006 maar is over de gehele onderzoeksperiode voldoende om representatieve uitspraken te kunnen doen. Er zijn 542 formulieren over de feitelijke gegevens ontvangen (dat is naar schatting 2/3 van de aanmeldingen), 1052 tevredenheidsquêtes (48%), 201 herstelplannen (70%) en 120 follow-up formulieren (37%).

8.2 Aanmeldingen

Er zijn in de onderzoeksperiode 542 aanmeldingen gedaan, dat is gemiddeld 77 per jaar. De aanmeldingen kwamen uit het hele land, met uitzondering van de provincies Flevoland en Zeeland. De meeste aanmelders werken bij de politie, het Openbaar Ministerie, de Raad voor de Kinderbescherming, bureau Jeugdzorg of op een school.

De aanmeldingen werden gedaan bij de organisaties waarbij de Echt Recht-coördinatoren werkzaam zijn. Dit zijn voornamelijk organisaties die zich met (minderjarige) daders bezighouden, zoals HALT, bureau Jeugdzorg (inclusief jeugdreclassering) en de Raad voor de Kinderbescherming.

Opvallend is dat organisaties die zich op slachtoffers richten (zoals slachtofferhulp) vrijwel niet voorkomen als aanmelder of als werkgever van Echt Recht-coördinatoren.

Aanleiding tot een aanmelding voor een Herstelbijeenkomst Echt Recht is een incident of wandaad. Dat kan een misdrijf of overtreding zijn, maar ook niet wettelijk omschreven wangedrag.

Per aanmelding is er gemiddeld 1,2 wandaad die hersteld moet worden. In de meeste zaken is er fysiek contact geweest tussen dader(s) en slachtoffer(s). Lichamelijke mishandeling is de meest voorkomende wandaad. Op afstand gevolgd door bedreiging en intimidatie, vernieling/vandalisme, stelen, pesten en beroving.

In 67% van de aanmeldingen kenden de dader en het slachtoffer elkaar al voor het incident.

8.3 Resultaat en verloop van de Herstelbijeenkomst Echt Recht

Wanneer aan daders, slachtoffers en hun respectievelijke netwerk wordt voorgesteld om een Herstelbijeenkomst Echt Recht te houden, stemmen de meesten daarmee in. In 61% van de aanmeldingen wordt een Herstelbijeenkomst Echt Recht gehouden. In 39% van de aanmeldingen komt men niet bij elkaar.

8.3.1 Geen Herstelbijeenkomst Echt Recht

In 39% van de aanmeldingen volgt geen Herstelbijeenkomst Echt Recht. In bijna de helft van de gevallen dat de herstelbijeenkomst niet doorging kwam dit door de wens van het slachtoffer en/of zijn sociale netwerk. De redenen zijn divers: angst voor represailles of verdere escalatie, de gebeurtenis is voldoende verwerkt of men heeft geen behoefte om een en ander weer op te rakelen. In 19% van de situaties is het de dader die niet wil. Ook komt voor dat men het te lang geleden vindt of dat de situatie al op een andere manier is opgelost.

De meeste aanmelders van zaken die niet tot een Herstelbijeenkomst Echt Recht hebben geleid zijn werkzaam bij de politie (38%), de Raad voor de Kinderbescherming (21%) en het Openbaar Ministerie (17%).

Bij de zaken die niet tot een Herstelbijeekomst Echt Recht hebben geleid gaat het meest om lichamelijke mishandeling (47%) en bedreiging/intimidatie (15%). Gemiddeld is 1,8 dader bij deze zaken betrokken, meest Nederlandse jongeren in de leeftijd van 13-18 jaar. Per zaak is 1,2 slachtoffer betrokken; meer mannen dan vrouwen, voornamelijk met een Nederlandse achtergrond en in de leeftijd van 13-18 jaar. 32% van de slachtoffers zijn volwassenen.

In 60% van deze aangemeldingen kenden dader en slachtoffer elkaar voor de Herstelbijeekomst Echt Recht.

Het percentage zaken dat niet tot een Herstelbijeekomst Echt Recht leidt is per jaar en per provincie sterk wisselend. Onduidelijk is wat de oorzaak is van deze verschillen.

8.3.2 Wel een Herstelbijeekomst Echt Recht

In 61% van de aangemeldingen heeft er wel een Herstelbijeekomst Echt Recht plaatsgevonden; het gaat om 329 herstelbijeekomsten.

De meeste aanmelders van zaken die wel tot een Herstelbijeekomst Echt Recht hebben geleid zijn werkzaam bij de politie (48%), het Openbaar Ministerie (17%) of op een school (10%).

Bij de zaken die wel tot een Herstelbijeekomst Echt Recht hebben geleid gaat het meest om lichamelijke mishandeling (45%) en vernieling/vandalisme (12%). Gemiddeld zijn 2,4 daders bij deze zaken betrokken, meest Nederlandse jongeren in de leeftijd van 13-18 jaar. Per zaak is 1,6 slachtoffer betrokken. De slachtoffers die op de Herstelbijeekomst Echt Recht aanwezig waren, zijn vaker man dan vrouw, hebben meest een Nederlandse achtergrond en zijn in de leeftijd van 13-18 jaar. 36% van de slachtoffers zijn volwassenen. In 71% van deze aangemeldingen kenden dader en slachtoffer elkaar voor de Herstelbijeekomst Echt Recht.

De Echt Recht-coördinator en eventuele tolk niet meegerekend, zijn er gemiddeld 8,1 personen aanwezig bij de Herstelbijeekomst Echt Recht; 4,9 personen van de kant van de dader, 3,2 van de kant van het slachtoffer. Het aantal deelnemers varieert tussen de 4 en 28.

Het aanwezige netwerk van het slachtoffer is gevarieerder dan dat van de daders. Bij de daders bestaat het voor driekwart uit ouders. In vergelijking met het netwerk van de daders telt het netwerk van de slachtoffers veel vrienden en partners. Gezien het beoogde pedagogische effect op daders en het feit dat bekend is dat de invloed van leeftijdgenoten (peergroep) op het gedrag van jongeren groot is, is het verrassend dat er relatief weinig vrienden van de daders aanwezig zijn.

Minstens 5% van de aanwezigen zijn beroepsmatig betrokkenen, zoals politieagenten, hulpverleners, leraren.

In bijna zeven op de tien Herstelbijeekomst Echt Recht was iedereen aanwezig die toegezegd had te komen. Bij de overige bijeenkomsten ontbraken gemiddeld 1,3 personen: voornamelijk ouders, familieleden en vertegenwoordigers van instanties.

Een Herstelbijeekomst Echt Recht duurt gemiddeld een kleine anderhalf uur. Een op de drie bijeenkomsten is binnen een uur afgerond, iets meer dan een op de tien langer dan twee uur.

De meeste Herstelbijeenvakomsten Echt Recht (92%) hebben een herstelplan als resultaat. In de gevallen waarin dit niet is gebeurd, komt dit voor 1/3 door negatieve omstandigheden. In de overige gevallen is er geen herstelplan gemaakt omdat de aanwezigen de bijeenkomst afdoende vinden en menen dat het vastleggen daarvan in een herstelplan niet nodig is. In 94% van de bijeenkomsten hebben de daders hun excuus aangeboden.

De Echt Recht-coördinatoren beoordelen het proces van de herstelbijeenvakomst gemiddeld met een 7,4 en het resultaat met een 7,6. Over de tevredenheid van de deelnemers handelt paragraaf 8.6.

8.3.3 Vergelijking

Als we de zaken die wel of niet tot een Herstelbijeenvakomst Echt Recht hebben geleid met elkaar vergelijken valt het volgende op.

Bij de zaken die wel tot een Herstelbijeenvakomst Echt Recht leiden is het percentage daders en slachtoffers dat elkaar al kent 11% hoger dan bij de zaken waar geen Herstelbijeenvakomst Echt Recht wordt gehouden. Dat kan er op wijzen dat de behoefte aan herstellen groter is als mensen zich al tot elkaar verhouden voor het incident. Een ander resultaat dat deze conclusie lijkt te onderbouwen is het feit dat er relatief veel zaken tot een bijeenkomst leiden die zich afspelen binnen een school. Opvallend is het grote aantal aanmeldingen (97%) vanuit het onderwijs dat wel tot een Herstelbijeenvakomst Echt Recht leidt.

Bij de zaken die wel doorgaan is de politie relatief vaker de aanmelder dan bij zaken die niet doorgaan. Wellicht speelt het mechanisme van de stok achter de deur voor de dader en het feit dat politie zowel contact heeft met dader als slachtoffer hierbij een rol.

Zowel bij de zaken die niet tot een Herstelbijeenvakomst Echt Recht leiden als bij de zaken die dat wel doen, zijn lichamelijke mishandeling, bedreiging/intimidatie en vernieling/vandalisme de meest gepleegde wandaden. Het lijkt erop dat de gepleegde wandaad niet van doorslaggevende betekenis is voor het al dan niet doorgaan van een Herstelbijeenvakomst Echt Recht .

De gemiddelde dader van een zaak die wel tot een Herstelbijeenvakomst Echt Recht leidt, wijkt niet veel af van een zaak die niet tot een Herstelbijeenvakomst Echt Recht heeft geleid. De dader is meestal een jongen van 13-18 jaar met een Nederlandse achtergrond. Een vergelijking tussen de groepen slachtoffers is niet te geven omdat van de zaken die wel tot een conferentie leiden, alleen de gegevens bekend zijn van de slachtoffers die op de herstelbijeenvakomst aanwezig waren.

Bij de zaken die wel tot een Herstelbijeenvakomst Echt Recht hebben geleid waren meer daders en slachtoffers betrokken dan bij de zaken bij wie dat niet het geval is. Een verklaring hiervan kan zijn dat er een grotere behoefte aan herstel is als er meer personen bij een wandaad betrokken zijn. Het is echter ook mogelijk dat wanneer een zaak meerdere daders en slachtoffers heeft, de kans groter is dat een van de betrokkenen wil meewerken. Voor een Herstelbijeenvakomst Echt Recht is de medewerking van één dader en één slachtoffer in principe voldoende.

8.4 Tevredenheid van de deelnemers

Er is de deelnemers meteen na afloop van de Herstelbijeenkomst Echt Recht naar hun tevredenheid gevraagd; zij kregen hiertoe een tevredenheidformulier dat zij ter plekke of later elders konden invullen.

De deelnemers zijn overwegend positief over de conferentie. Dat blijkt uit het feit dat het merendeel van hun positieve verwachtingen zijn uitgekomen en het merendeel van hun negatieve verwachtingen niet. De deelnemers waarderen de Herstelbijeenkomst Echt Recht gemiddeld met het rapportcijfer 7,8. Trefwoord bij de beoordeling van de Herstelbijeenkomst Echt Recht is communicatie. Men heeft het gevoel dat de zaak is uitgepraat en dat er eerlijk met elkaar gepraat is. Dat dader en slachtoffer elkaar ontmoet hebben en met elkaar gesproken hebben wordt positief gewaardeerd. Sommige deelnemers vragen zich af wat het effect op de langere termijn zal zijn en in hoeverre de afspraken nagekomen zullen worden. Een enkeling laat weten dat de dader er te gemakkelijk vanaf gekomen is.

De deelnemers vinden de rol van de Echt Recht-coördinator van groot belang. Onder diens leiding heeft het gesprek op een goede manier kunnen plaatsvinden. De coördinator wordt gewaardeerd met het rapportcijfer 8. Men is tevreden over diens deskundigheid, rust en luisterhouding. Een enkeling vindt het gebruik van het script door de Echt Recht-coördinator onprettig.

De bedoeling van een Herstelbijeenkomst Echt Recht is dat de deelnemers gezamenlijk een plan maken. Slechts 5% vindt dat zij niet hebben kunnen meewerken aan een oplossing. Driekwart vindt dat zij hebben kunnen meewerken en 20% vindt dat zij dat ten dele hebben kunnen doen. Daarnaast zegt 93% dat zij hebben kunnen zeggen wat zij wilden, 6% heeft dat ten dele kunnen doen.

8.5 Inhoud van de herstelplannen

Een herstelplan is een schriftelijke overeenkomst waarin het resultaat van de Herstelbijeenkomst Echt Recht wordt vastgelegd. 92% van de Herstelbijeenkomsten Echt Recht worden met een herstelplan afgerond.

Herstelplannen zijn niet gestandaardiseerd. Gemiddeld bevatten de plannen 1,3 afspraak en 2,3 intenties. Met afspraken wordt hier bedoeld dat er zaken overeengekomen zijn die controleerbaar zijn. Onder intenties worden voornemens verstaan die moeilijk of niet te controleren zijn; meestal voornemens tot een toekomstig gewenst gedrag.

Uit de inhoud van de herstelplannen is op te maken dat het de deelnemers niet alleen gaat om 'harde' afspraken, maar ook om het vinden van manieren om na de herstelbijeenkomst weer met elkaar om te gaan.

Meest voorkomende afspraken die in een herstelplan gemaakt wordt, zijn het aanbieden van excuses en het geven van schadevergoeding. Verder komen ook het verrichten van werkzaamheden en het nakomen van duidelijk omschreven gedragsregels vaak voor.

8.6 Follow-up na drie maanden

In 120 zaken is er door de Echt Recht-coördinator na drie maanden contact opgenomen met de belangrijkste betrokkenen. In dit gesprek is gevraagd in hoeverre het herstelplan is uitgevoerd en hoe de betrokkene terugkijkt op de Herstelbijeenkoms t Echt Recht.

De Echt Recht-coördinatoren hebben met daders en slachtoffers gesproken en met mensen uit hun netwerk.

Volgens daders en slachtoffers is het merendeel van de afspraken en intenties nagekomen. Van de daders meldt 84% dat de afspraken zijn nagekomen. Van de slachtoffers is dat 77%, terwijl

20% vindt dat de afspraken ten dele worden nagekomen. Een kleine 3% is van mening dat de afspraken niet worden nagekomen. Daders en slachtoffers vinden drie maanden na de conferentie dus in grote meerderheid dat de gemaakte en vastgelegde afspraken en intenties goed worden nagekomen. Daders zijn daarbij iets positiever over hun eigen gedrag dan door slachtoffers wordt aangegeven, maar de afwijking is beperkt. Ook slachtoffers zijn in meerderheid (erg) tevreden over het nakomen van de afspraken.

Van de daders kijkt 93% tevreden terug op de conferentie. Ze zijn met name tevreden over het feit dat de herstelbijeenkoms t hen heeft doen inzien dat ze fout zaten en dat ze iets geleerd hebben. Ook zijn de daders tevreden over het feit dat ze de confrontatie aangedurfd hebben, dat er een goed gesprek heeft plaatsgevonden en soms, dat zij strafvermindering hebben gekregen.

De meeste daders zeggen ook dat de conferentie een verandering van hun gedrag teweeg heeft gebracht en dat relaties zijn hersteld. Slechts zeven daders zijn niet tevreden en vinden dat de conferentie niet geholpen heeft.

Ook de slachtoffers zijn in grote meerderheid tevreden over de conferentie. Van de slachtoffers vindt 90% dat door de conferentie de situatie is hersteld, dat dingen goed zijn uitgesproken en dat er goede afspraken zijn gemaakt over schadevergoedingen. De slachtoffers melden over het algemeen veranderingen in positieve zin. Zij vertellen dat zij (weer) gewoon met de daders kunnen omgaan, dat ze minder bang zijn, dat er (weer) meer vertrouwen is en dat ze beter in hun vel zitten. Er is in de meeste gevallen sprake van een "herstel van de relatie", al komt het in een aantal gevallen ook voor dat dit herstel niet nodig is omdat slachtoffers en daders elkaar toch niet meer zien. Zij kenden elkaar niet voor het incident en hebben geen behoefte aan nader contact. Slechts in een enkel geval is de verandering negatief.

Gezien het bovenstaande, lijkt het niet nodig om standaard in een herstelplan sancties op te nemen voor het geval de dader zich niet aan de afspraken houdt. De afspraken en intenties worden immers goed nagekomen.

9. Aanbevelingen

Op grond van de resultaten van het onderzoek, doen we de volgende aanbevelingen.

1. Voortzetting van de inzet van Herstelbijeekomsten Echt Recht in zaken waarbij minderjarige daders betrokken zijn, gericht op verankering en verbreding.
2. Meer bekendmaken van de mogelijkheden van de Herstelbijeekomst Echt Recht voor daders en slachtoffers.
3. Stimuleren dat Herstelbijeekomsten Echt Recht meer worden ingezet op scholen.
4. Stimuleren dat Herstelbijeekomst Echt Recht meer worden ingezet vanuit organisaties die zich (ook) op slachtoffers richten.
5. Experimenteren en monitoren van de inzet van Herstelbijeekomsten Echt Recht bij zaken waarin volwassen daders en slachtoffers betrokken zijn.
6. Uit overwegingen van preventie: bevorderen van een grotere deelname van vrienden uit de peer-group (leeftijdgenoten) van de daders aan de Herstelbijeekomst Echt Recht.
7. Nader onderzoek doen naar de factoren die ertoe leiden dat een aanmelding niet leidt tot een Herstelbijeekomst Echt Recht. Nagaan of het op grond van die kennis wenselijk en mogelijk is dit aantal te verkleinen.

Literatuurlijst

- Baartman, H. en Bruning, M (red) (2004). *Van je familie moet je het hebben. Nieuwe perspectieven in de jeugdzorg en het jeugdstrafrecht*. Amsterdam: SWP.
- Beek, F. van (2002). *Echt Recht-conferenties in Nederland. De eerste ervaringen*. Voorhout: WESP.
- Beek, F. van (2003). Uit dezelfde inspiratie: *Echt Recht-conferentie. Herstellen van verhoudingen na een incident*. In: *Eigen Kracht. Family Group Conference in Nederland*. Amsterdam: SWP.
- Beek, F. van (2007). *Eigen Kracht-conferenties jaarcijfers 2006*. Voorhout: WESP.
- Eigen Kracht Centrale (2004a). *Achtergrondinformatie Herstelbijeenkomst Echt Recht (folder)*. Zwolle.
- Eigen Kracht Centrale (2004b). *Hoe moet het nu verder? Voor iemand die de dupe was van wangedrag (folder)*. Zwolle.
- Eigen Kracht Centrale (2004c). *Hoe moet het nu verder? Voor iemand die de gevolgen van zijn wangedrag wil herstellen (folder)*. Zwolle.
- Frijns, J en Mooren, J. (2004). *Herstelbemiddeling. Een brug tussen slachtoffer en dader. Een methode van werken*. Utrecht: de Graaff.
- Hokwerda, Y. (2004). *Herstelrecht in jeugdstrafzaken. Een evaluatieonderzoek van zeven experimenten in Nederland*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Leest, J. (2007). *Een redelijk ritueel. Bemiddelen tussen strafrecht en leefwereld*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- McCold, P. and Wachtel, B (1998). *Restorative Policing Experiment: The Bethlehem Pennsylvania Police Family Group Conferencing project (a report to the national Institute of Justice)*. U.S. Department of Justice, Washington, D.C.
- Pagée, R. van (2003). *Eigen Kracht. Family Group Conference in Nederland. Van model naar invoering*. Amsterdam: SWP.
- Pagée, R. van en Lieshout, J. van (2005). *Herstelconferentie versterkt de democratie*. In: *Nederlands tijdschrift voor jeugdzorg, nr. 3-4, pg. 150-159*.
- Steketee, M., ter Woerds, S, Moll, M en Boutellier, H. (2006). *Herstelbemiddeling voor jeugdigen in Nederland. Een evaluatieonderzoek naar zes pilotprojecten*. Assen: Van Gorcum.
- Stichting Op Kleine Schaal/WESP (2000a). *Projectvoorstel: Echt Recht-conferentie. Een bijdrage aan het versterken van de sociale structuur van de samenleving*. Voorhout: WESP.

Stichting Op Kleine Schaal/WESP (2000b). *Handboek Echt Recht-conferenties*. Voorhout: WESP.

Tijdschrift voor herstelrecht (2001-2004). Jaargang 1-4. Amsterdam: SWP.

Tijdschrift voor herstelrecht (2005-2006). Jaargang 5-6. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Wachtel, T. (1997) Real Justice. Pipersville: The Pipers Press, Pennsylvania.